

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Економічний факультет

Кафедра економіки та менеджменту

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКУ ПРИ
ЗДІЙСНЕННІ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ
COVID-19 ТА ВОЄННИХ ДІЙ»

Виконав: студент 2 курсу, групи ЕЖз-21

Спеціальності 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійної програми
«Бізнес-менеджмент»

_____ Даніїл ЧИКАЛОВ

Керівник наукової роботи: кандидат
економічних наук, доцент

_____ Ірина ТЕРНОВА

Рецензент: доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту і
маркетингу в міському господарстві
Харківського національного
університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

_____ Наталія КОНДРАТЕНКО

Харків – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
 Факультет _____ економічний _____
 Кафедра _____ економіки та менеджменту _____
 Освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський)
 Спеціальність _____ 073 «Менеджмент» _____
 Освітньо-професійна програма «Бізнес менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ганна ДОРОШЕНКО
 (підпис)

«15» _____ грудня 2022 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ Чикалова Данііла Сергійовича
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Управління фінансовою безпекою банку при здійсненні інноваційних банківських послуг в умовах Covid-19 та воєнних дій»

керівник роботи Тернова Ірина Анатоліївна, канд. економ. наук, доцент
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «11» жовтня 2022 року № 2101-5/1728

2. Строк подання студентом роботи «14» грудня 2022 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити: з'ясувати сутність фінансової безпеки банків та охарактеризувати зміст і функції механізму забезпечення управління фінансовою безпекою банків; вивчити інноваційні послуги, що існують на ринку банківських продуктів України в умовах COVID – 19 та воєнних дій; проаналізувати організаційно-економічну структуру ПАТ «Банк Восток» та вивчити чинники впливу на забезпечення управління фінансовою безпекою банку; розглянути застосування технологій FinTech і Blockchain, а також інноваційних продуктів із використанням NFC – модуля; розробити рекомендації щодо впровадження інноваційних банківських послуг та забезпечення управління фінансовою безпекою ПАТ "Банк Восток" в умовах COVID – 19 та воєнних дій.

4. План роботи

№ з/п	Назва етапів роботи
1	Розробка та узгодження змісту кваліфікаційної роботи магістра, ознайомлення з літературними джерелами за темою.
2	Робота над теоретичним розділом: вивчити теоретичні основи забезпечення управління фінансовою безпекою банку при здійсненні інноваційних банківських послуг в умовах COVID – 19 та воєнних дій.
3	Доопрацювання першого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Написання другого розділу кваліфікаційної роботи: аналіз діяльності ПАТ "БАНК ВОСТОК".
4	Доопрацювання другого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи: впровадження інноваційних банківських послуг та забезпечення управління фінансовою безпекою ПАТ "БАНК ВОСТОК" в умовах covid – 19 та воєнних дій.
5	Доопрацювання третього розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Написання вступу, висновків кваліфікаційної роботи магістра; оформлення списку використаних джерел.
7	Доопрацювання кваліфікаційної роботи згідно з рекомендаціями наукового керівника, подання до рецензування.
8	Подання роботи на кафедру

5. Дата видачі завдання «2» вересня 2022 р.

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Даніїл ЧИКАЛОВ

Керівник роботи

(підпис)

Ірина ТЕРНОВА

Гарант освітньої програми

(підпис)

Ірина ТЕРНОВА

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ COVID – 19 ТА ВОЄННИХ ДІЙ.....	8
1.1 Сутнісні характеристики фінансової безпеки банків.....	8
1.2 Особливості формування механізму забезпечення управління фінансовою безпекою банків	14
1.3 Характеристика інноваційних послуг на ринку банківських продуктів України в умовах COVID – 19 та воєнних дій	22
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ "БАНК ВОС-ТОК".....	29
2.1 Загальна характеристика банку.....	29
2.2 Аналіз результативності діяльності ПАТ "Банк Вос-ток".....	35
2.3 Аналіз чинників впливу на забезпечення управління фінансо-вою безпекою банку.....	43
РОЗДІЛ 3 ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПАТ "БАНК ВОСТОК" В УМОВАХ COVID – 19 ТА ВО-ЄННИХ ДІЙ	49
3.1. Застосування технологій FinTech і Blockchain у банківській діяльності ПАТ "Банк Восток".....	49
3.2. Рекомендації щодо впровадження інноваційних продуктів із використанням NFC- модуля.....	55
3.3 Особливості забезпечення управління фінансовою безпекою банків в умовах COVID-19 та воєнних дій за рахунок використання он-лайн-банкінгу.....	58
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні конкурентна ситуація на фінансових ринках значно загострилася. Перед фінансовими інститутами постає питання виживання в економічних умовах, що постійно змінюються. Незважаючи на те, що банківська система України ще знаходиться в процесі вдосконалення, а попит на фінансові послуги залишається незадоволеним у повному обсязі, банки стикаються з необхідністю боротися за клієнта.

Банк, як повноцінний учасник ринку, повинен змінюватися сам, постаючи ініціатором внутрішніх інноваційних процесів. Ці процеси системно здійснюються в межах розробленої інноваційної стратегії, що є частиною загальної стратегії розвитку будб-якого банку.

Питання банківських інновацій одержали певну розробку в дослідженнях таких економістів, як Вікулов В.С., Грачов М.В., Кулагін А.С., Сорокін А.М. [16, 17, 25, 76]. Сутність, структура та шляхи забезпечення фінансової безпеки достатньо широко аналізуються у працях Барановського О.І., Зубка М.І., Єрмошенко А.М., Олейникова Є.О., Пастернак-Таранушенко Г.А., Сенчагова В.К. та ін. [10, 40]. Фінансова безпека розглядається на рівні держави або підприємства, а проблема формування й забезпечення системи управління фінансовою безпекою банку не дістала фундаментального та комплексного відображення в економічній літературі. Розвиток наукових досліджень на цю тему особливо важливий в умовах фінансово-економічної нестабільності країни через карантинні заходи в умовах COVID-19 та військові дії.

При таких умовах важливого та невідкладного значення набувають дослідження теоретичних і практичних питань забезпечення управління фінансовою безпекою банків при здійсненні інноваційних банківських послуг в умовах COVID – 19 та воєнних дій.

Метою кваліфікаційної роботи виступає обґрунтування рекомендацій щодо впровадження інноваційних продуктів в діяльність банків в системі забезпечення управління фінансовою безпекою банку в умовах COVID – 19 та воєнних дій.

Відповідно до мети були поставлені та вирішені такі завдання як:

- з'ясовано сутність фінансової безпеки банків та охарактеризовано зміст і функції механізму забезпечення управління фінансовою безпекою банків;
- вивчено інноваційні послуги, що існують на ринку банківських продуктів України в умовах COVID – 19 та воєнних дій;
- проаналізовано організаційно-економічну структуру ПАТ «Банк Восток» та вивчено чинники впливу на забезпечення управління фінансовою безпекою банку;
- розглянуто застосування технологій FinTech і Blockchain, а також інноваційних продуктів із використанням NFC – модуля;
- розроблено рекомендації щодо впровадження інноваційних банківських послуг та забезпечення управління фінансовою безпекою ПАТ "Банк Восток" в умовах COVID – 19 та воєнних дій.

Об'єктом дослідження є процес впровадження інноваційних послуг в діяльність банківської установи.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо забезпечення управління фінансовою безпекою банку при здійсненні інноваційних банківських послуг в умовах COVID – 19 та воєнних дій.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові методи пізнання дійсності, такі як: узагальнення, порівняння та систематизація; системного аналізу; методи аналізу та синтезу, методи індукції та дедукції, а також економіко-математичні методи, а саме статистичний метод тощо.

Інформаційною базою кваліфікаційної магістерської роботи виступають законодавчі та нормативні акти України, а також фінансова звітність банківської установи, статистична інформація, яка розміщена на офіційних вебсайтах банків та Національного банку України, дані мережі Інтернет тощо.

Елементами наукової новизни є удосконалення підходів до визначення та оцінки управління фінансовою безпекою банків при впровадженні інноваційних послуг в діяльність банку. Зокрема, удосконалено методику оцінки управління фінансовою безпекою банку при впровадженні інноваційних послуг в діяльність банку на підставі поєднання різних методів оцінки (коефіцієнтний, таксономії, експертний та логічний), що дозволить підвищити фінансову забезпеченість для спроможності протидіяти дестабілізаційним чинникам з урахуванням захисту баз даних в мережі банку та в мережі «Інтернет», шляхом впровадження цифрових програм та алгоритмів, що здатні забезпечити стійку діяльність банку та підвищити рівень безпеки у віртуальному просторі інформації.

Одержані практичні результати можуть бути використані ПАТ «Банк Восток» для забезпечення управління фінансовою безпекою банків при здійсненні інноваційних банківських послуг.

Основні положення та результати роботи було відображено у тезах «Застосування технологій FinTech і Blockchain у банківській діяльності» і опубліковано у збірнику матеріалів конференції II Всеукраїнської студентської наукової конференції «Науковий простір: аналіз, сучасний стан, тренди та перспективи» (м. Львів, 11 листопада 2022 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ COVID – 19 ТА ВОЄННИХ ДІЙ

1.1 Сутнісні характеристики фінансової безпеки банків

Питання захисту банківської системи від зовнішніх та внутрішніх загроз, захисту фінансових ресурсів, захисту інформації, активів та працівників кожного банку, а також налагодження ефективних механізмів фінансового захисту банківської діяльності є дуже актуальними. Порівняльний аналіз термінів понять «банківська безпека», «банківська економічна безпека» та «банківська фінансова безпека» показує, що ці терміни мають різну сферу застосування та рівні застосування. Розглянемо відмінності між цими термінами в таблиці 1.1.

В «Енциклопедії банківської справи» безпека банків визначається як система заходів, що забезпечує захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників та керівництва банку від зовнішніх і внутрішніх загроз [39].

Д. А. Артеменко [3] зазначає, що функціональними складовими економічної безпеки банків є: фінансова, правова, технічна, інформаційно-технологічна, соціально психологічна та організаційна. При цьому він наголошує, що фінансова складова є пріоритетною в системі економічної безпеки банків і передбачає комплекс заходів для досягнення максимально можливої платоспроможності банку, його стійкості та ліквідності балансу, ефективної структури капіталу та найбільш прибуткових напрямів його вкладень шляхом чіткого тактичного та стратегічного планування, аналізу загроз фінансового характеру та запобігання їм.

Таблиця 1.1 – Відмінності категорії безпеки банку та термінів економічної та фінансової безпеки банку

Складові	Безпека банку	Економічна безпека банку	Фінансова безпека банку
Характеристика	це загальний стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація та захист інтересів та цілей банку при відсутності загроз і небезпек; фінансова безпека банку	це інтегральна категорія, яка визначається як стан, за якого при найбільш ефективному використанні матеріальних, інтелектуальних та фінансових ресурсів реалізуються його основні інтереси, забезпечується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний розвиток, гарантується захист фінансового та кадрового потенціалу від усіх видів загроз та дестабілізуючих факторів	поточна здатність миттєво реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовищ, що забезпечить конкурентну перевагу на ринку банківських послуг, розраховану на безпечне проходження банківських операцій у розрізі потенціалу й бізнесструктури банку та його стратегічних орієнтирів і профілю діяльності
Відмінності	Даний понятійний апарат включає об'єднаний пошарово простір діяльності банку в умовах безперервного середовища існування	Загальний фінансово-господарський перелік операцій банку, зважений на нормативну регламентація діяльності комерційного банку	Інклюзивний характер діяльності на ринку фінансових послуг при проведенні банківських операцій та прийнятті окремих рішень

Джерело: складено на основі [24, 29, 65]

Щодо фінансової безпеки, то у контексті проведеного дослідження сутності фінансової безпеки банку, можна виділити такі підходи щодо трактування змісту даного поняття: захисний, ресурсно-функціональний, конкурентний та системний (додаток А, табл. А.1).

Детальний аналіз перелічених визначень показав, що більшість науковців під фінансовою безпекою розуміють стан банківської установи. При цьому безпека банку передусім виступає якісною його характеристикою і характеризує його стан як такий, за якого відсутні небезпеки. Деякі дослідники наполягають на рівні захисту банку.

Отже, згідно з методикою банку захист фінансової безпеки вважається умовою захисту фінансових інтересів від загроз (внутрішніх і зовнішніх), реальних або потенційних джерел ризику. Прихильники цього підходу також розглядають фінансову безпеку через призму зберігання інформації.

В свою чергу, ступінь надійності всієї системи збереження інформації, визначається рівнем безпеки найслабшої ланки, якою, зазвичай, вважають персонал банку. Необхідно відмітити, що факт наявності інформації і її захист є однією з умов фінбезпеки, і тільки групування всіх важливих чинників може скласти умови задля безпечного функціонування банку, а також, для забезпечення його фінбезпеки.

Підґрунттям такого підходу є визначення фінансової безпеки банку через призму забезпечення стійкості, платоспроможності та саморозвитку в умовах дії внутрішніх та зовнішніх загроз, а у якості основних критеріїв фінбезпеки виступає фінансова стійкість банку. В той же час, фінбезпеку банку можна також визначити, як динамічний стан, пов'язаний одночасно як зі змінами в середині банку, так і зі змінами у зовнішньому середовищі, насамперед, ці зміни зумовлені глобалізаційними, інноваційними процесами, саме тому фінбезпека не може розглядатися як статичне поняття. Незаперечною перевагою такого підходу є направленість діяльності банку на ключовий аспект стратегії – забезпечення стійкості, захист фінансових інтересів, також постійної можливості формувати фінансові ресурси в умовах впливу внутрішніх та зовнішніх ризиків. Суттєвим недоліком є: часткове розкриття сутності фінансової безпеки, ототожнення її зі стійкістю.

Заслужують на увагу трактування фінансової безпеки банку з позиції захисного підходу, таких авторів, як О.І. Барановський, Т.Г. Болгар. На думку О.І. Барановського [8, с. 439], «фінансова безпека банку – це захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому функціонує, а також сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури, а також перешкодити досягненню банком статутних цілей».

Як зазначає Т.Г. Болгар [12], фінансова безпека банку – це стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку.

Треба зазначити, що дослідники, включені до переліку, займаються трактуванням банківської безпеки через ефективну та функціональну діяльність суб'єкта, яка спрямована на попередження, запобігання та нейтралізацію небезпек і загроз. Отже, у посткризовий період вітчизняні банківські функції функціонують в умовах багатьох ризиків, загроз і ризиків. Це негативно впливає на фінансову стійкість окремих банків. Він враховує системність усієї банківської системи. В сучасних умовах розвитку вітчизняних банківських систем пріоритетним є запобігання виникненню внутрішніх і зовнішніх загроз для забезпечення фінансових інтересів банків. Ресурсно-функціональний підхід до розкриття сутності фінбезпеки банку передбачає ефективне використання ресурсів або можливостей банку.

«Фінансову безпеку банку», на думку М.-М.Р. Барилук [10], «слід розглядати як стан найефективнішого використання корпоративних ресурсів банку, який відображається через найкращі значення фінансових показників

прибутковості та рентабельності, якості управління та використання основних та оборотних коштів банку, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами банку, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансового стану банку і перспектив його технологічного та фінансового розвитку. Визначення фінансової безпеки банку з позиції використання корпоративних ресурсів є, на наш погляд, неповним, оскільки найвагомішою і ключовою характеристикою даної категорії виступають фінансові інтереси, які при несвоєчасній, недостатній або при повній відсутності реалізації можуть стати загрозами, небезпеками чи ризиками діяльності банку, перешкодою для забезпечення і реалізації його фінансової безпеки».

Слід зазначити, що в основу такого підходу покладено принцип збереження важливих параметрів роботи банку з метою утримання системи фінансової безпеки банку в прийнятних межах.

Критерієм ефективності операційної гарантії банку є стабільність фінансово-економічного розвитку банку. При цьому метою моніторингу безпеки банківських операцій є усунення збитків або упущеної вигоди банку, забезпечення ефективної діяльності банку та якості ведення господарської діяльності та операцій. А серед завдань безпеки банківської діяльності можна визначити [31]:

- попередження та запобігання злочинам і правопорушень проти власності та персоналу банків;
- захист законних інтересів банку та його працівників;
- своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз для банку, здійснення заходів щодо їх нейтралізації;
- визначення внутрішніх і зовнішніх причин і умов, що можуть сприяти понесенню банком, його працівниками, клієнтами та акціонерами фінансових та інших збитків, що порушують його нормальну діяльність;

- оперативне реагування елементів банківської структури на загрози, що виникають, і негативні тенденції розвитку зовнішніх і внутрішніх умов;
- навчання та підготовка персоналу з питань безпеки;
- виявляти та визначати причини та умови, що сприяють реалізації основних інтересів банку;
- збереження та ефективне використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів банку;
- пом'якшення шкідливих наслідків конкуренції або злочинної діяльності, спрямованої на підрив безпеки банку.

Водночас із неоднозначністю трактувань фінансової безпеки банків, сьогодні відсутні логічно завершені дослідження щодо її різновидів. При цьому практично не зустрічаються погляди на можливу диференціацію такої безпеки. Загалом, на думку сучасних науковців, слід виокремлювати такі різновиди фінансової безпеки банків (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікація різновидів фінансової безпеки банків

Класифікаційна ознака	Різновиди
Мета	стратегічна, тактична
Статичність	функціонування, розвитку
Форма прояву	внутрішня, зовнішня
Ресурсно- функціональна спрямованість	ресурсоутворюючої складової функціонування банківського сектору, депозитна, кредитна, валютна, інфляційна, інвестиційна, боргова
Стан банківського рахунку	безпека в передкризовий період, безпека під час кризи, безпека в післякризовий період
Рівень достатності	достатня, недостатня, прийнятна, необхідна, гранична (порогова), надмірна
Реальність	дійсна, уявна
Стан безпеки	фактична, очікувана, потенційна
Рівень досягнення	базова, перехідна, підвищена

Джерело: складено на основі [7, 10, 24]

Зміст такої класифікації полягає в тому, що така диференціація видів фінансової безпеки у банках дозволяє більш чітко визначити закономірності та окремі деталі їх формування, функцій і розвитку, а також може бути використана для визначення конкретних напрямів розвитку системи з їх забезпечення і дотримання.

Отже, виходячи з проведених досліджень, фінансову безпеку банку розуміють як стан фінансової стійкості за умов ефективного використання ресурсів, захисту фінансових інтересів та захисту від дії загроз. Як було встановлено, банківська фінансова безпека є динамічною категорією, яка змінюється під впливом багатьох соціально-економічних, політичних, технологічних і конкурентних факторів.

Тобто, сутністю фінансової безпеки банківської системи є максимально ефективне використання її ресурсного потенціалу, створення сприятливих умов для реалізації економічних інтересів банківських установ, запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам банківській системі, додержання умов стабільної та ефективного функціонування.

Основний напрям фінансової безпеки банків повинен орієнтуватися на підвищення економічної ефективності і мати своєю метою ріст обсягу та ефективності використання фінансових ресурсів. Однак має місце і низка слабких сторін, які є негативними чинниками в боротьбі за банківську безпеку.

1.2 Особливості формування механізму забезпечення управління фінансовою безпекою банків

Одним із пріоритетних напрямів є формування механізму забезпечення безпеки банківської діяльності.

Поняття «механізм» варто розуміти як «спосіб функціонування певної системи, тобто реалізації функцій її окремих елементів» [21]. Механізм забезпечення фінансової безпеки банку характеризує збалансованість і стійкість до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, визначає рівень здатності досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку банку.

До функцій механізму забезпечення фінансової безпеки банків належать [58]:

- ідентифікація потенційної проблеми - включає такі параметри, як ідентифікація проблеми, оцінка її масштабу, визначення факторів, які можуть призвести до проблеми та погіршити ситуацію.

- усунення проблеми - вибір засобів, необхідних для впливу на проблему та визначення способу її усунення;

- управління продуктивністю - аналіз ефективності вжитих дій і повторна перевірка виникнення цієї проблеми;

- забезпечення ефективного управління фінансами - реалізується із застосуванням відповідних фінансових інструментів і специфічних методів управління фінансами.

Реалізація функцій механізму забезпечення фінансової безпеки банківської установи вимагає її раціональної організації у вигляді сукупності економічних методів, принципів, функцій, завдань, інструментів та важелів впливу на стан та розвиток банку, зі складними, багаторівневими та ієрархічними елементами у вигляді певних підсистем.

Тож до основних складових механізму забезпечення фінансової безпеки банку слід віднести три блоки (рис. 1.1):

- 1) інформаційно-організаційний блок, який містить елементи механізму забезпечення фінансової безпеки банку, до яких належать принципи, функції, методи, важелі та інструменти забезпечення фінансової безпеки банку;

системи забезпечення, що містить нормативно - правову, інформаційно - аналітичну, технологічну, технічну, кадрову підсистеми забезпечення;

2) функціонально-аналітичний блок, який надає змогу згрупувати окремі елементи, що призначені для діагностики фінбезпеки банку, оцінки управління безпекою, здійснення на підставі отриманих даних ідентифікації ризиків та загроз; для нейтралізації останніх слід здійснювати формування концепції стратегічного управління фінбезпекою банку, та обґрунтування вибраної стратегії та аналіз щодо її реалізації в системі управління фінбезпекою банку;

Рис. 1.1 – Основні складові механізму забезпечення фінансової безпеки банків

3) контрольно-моніторинговий блок, який відповідає за моніторинг та контроль процесу реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки банку, її коригування за результатами оцінювання ефективності стратегії забезпечення фінансової безпеки банку; в такому випадку особливу увагу слід звернути на моніторинг процесу реалізації стратегії.

Суб'єкти механізму забезпечення фінбезпеки банку діляться на внутрішні та зовнішні: внутрішні - власники банку, топ-менеджери та банківський персонал; зовнішні - центральний банк, органи державної влади, фонд гарантування вкладів фізичних осіб, клієнти, контрагенти. Основними серед них є керівництво банку та служба фінансової безпеки.

Об'єктом є фінансова діяльність банку в цілому та її окремі елементи (прибуток, валютні цінності, фінансові ресурси, доходи і витрати, грошові потоки, фінансовий потенціал та інш.).

Формування механізму забезпечення фінансової безпеки банку і його успішне функціонування повинно базуватися на методологічних основах теорії безпеки. В результаті цього в першу чергу варто зупинитися на:

- меті забезпечення фінансової безпеки банку;
- завданнях, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети;
- основних функціях механізму забезпечення фінансової безпеки банку;
- принципах функціонування даного механізму.

Метою механізму забезпечення фінансової безпеки банку є досягнення фінансової стійкості банку та захист його фінансових інтересів від дії внутрішніх і зовнішніх загроз та фінансових ризиків задля формування ефективного розвитку у поточному, а також у довгостроковому періоді. Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати цілий комплекс завдань, найважливішими з яких можна визначити [11]:

- визначення ризиків і пов'язаних з ними потенційних небезпек;
- впровадження систем діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки;
- визначення показників фінансової безпеки банків;
- управління виконанням запланованих заходів;
- розвиток діяльності, спрямованої на забезпечення фінансової безпеки банків у короткостроковій та довгостроковій перспективі.
- аналіз виконання заходів, їх оцінка та корекція;
- виявлення загроз для банків та коригування показників відповідно до змін зовнішнього середовища, цілей і завдань банку [37].

Механізм забезпечення фінансової безпеки банку повинен виконувати чітко визначені функції, основними з яких є: створення сприятливого конкурентного середовища, забезпечення захищеності діяльності банку і його персоналу збереження його майна, виявлення та запобігання різного роду небезпек і загроз; прогнозування, ліквідація наслідків нанесених збитків, та інш.

На основі аналізу фахової економічної літератури [4, 19, 34, 40], було визначено основні принципи забезпечення фінансової безпеки банку, які відображують філософію, об'єктивні закони і закономірності процесу забезпечення фінансової безпеки банку: системність, своєчасність, правомірність, безперервність, економічна доцільність, плановість, взаємодія, компетентність.

Своєчасність механізму забезпечення фінансової безпеки банку присутня, коли вона побудована так, щоб за допомогою наявного механізму на ранніх стадіях можна було виявляти різноманітні деструктивні чинники, приймати заходи по запобіганню їх шкідливій дії і нанесенню збитку банку.

Реалізація даного принципу економічно значно вигідніше, ніж усунення отриманого збитку.

Всі дії із забезпечення фінансової безпеки банку повинні бути правомірними і базуватися на чинному законодавстві і не суперечити йому. Безперервність означає, що механізм забезпечення фінансової безпеки банку повинен постійно діяти, захищаючи інтереси установи в умовах ризику і протидії зловмисникам.

Механізм забезпечення фінансової безпеки банку має бути побудований так, щоб витрати на забезпечення її функціонування були як мінімум економічно доцільними, а також оптимальними і не перевищували рівень, за яким взагалі втрачається економічний сенс його використання, тобто він повинен бути економічним.

Принцип плановості вводить організацію в роботу системи безпеки, вимагає від кожного учасника процесу діяти логічно і системно, бездоганно виконувати поставлені перед ним завдання і вирішувати покладені на нього обов'язки. Заходи фінбезпеки організовуються на основі плану, викладеного в комплексній програмі, та детальних планів за окремими напрямками та підвидами безпеки.

Для забезпечення фінансової безпеки банку доцільно, щоб всі зусилля осіб, які залучаються до цього процесу, всіх служб та підрозділів, були добре скоординовані. Всі учасники даного процесу (суб'єкти) – повинні взаємодіяти один з одним. Від узгодженості дій всіх суб'єктів залежить успіх справи, кінцевий результат і досягнення поставленої мети. Принцип взаємодії передбачає встановлення тісних ділових контактів із зовнішніми організаціями (правоохоронними, державними органами, позадержавними силовими структурами), які можуть надати необхідну допомогу для забезпечення фінансової безпеки банку. та координація поведінки [72].

Компетентність у механізмі забезпечення фінансової безпеки банку є не другорядним, а одним із визначальних принципів. В результаті навмисних дій зловмисників, недобросовісної конкуренції, ухвалення ризикованих рішень персоналом банку, йому може бути завдано суттєвих збитків. Саме тому

питаннями забезпечення фінансової безпеки банку повинні займатися фахівці, які професійно знають сутність проблеми, а також вміють своєчасно здійснити оцінку ситуації та прийняти правильне рішення.

Однією зі складових механізму забезпечення фінансової безпеки банку є система його забезпечення. На основі аналізу фахової економічних джерел літератури, пропонуємо розглянути наступні підсистеми забезпечення механізму (табл. 1.3).

Процес забезпечення фінансової безпеки банку вимагає здійснення інформаційно-аналітичної роботи, результати якої є необхідною умовою для оцінки рівня та аналізу факторів, які суттєво впливають на рівень його фінансової безпеки та впровадження його моніторингу. Функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення є обов'язковим для правильної та оперативної оцінки рівня фінбезпеки банку, дотримання достатності фінансових ресурсів для своєчасного виконання зобов'язань, прогнозування можливих внутрішніх та зовнішніх загроз [21].

Таблиця 1.3 – Система забезпечення інформаційно-організаційного блоку механізму забезпечення фінансової безпеки банку

Характеристика	Підсистеми забезпечення механізму
Джерела зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів для задоволення потреб банку	Фінансове забезпечення
Низка нормативно-правових актів, що регулюють фінансову діяльність банків	Нормативно-правове забезпечення
Низка зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків, необхідних для ефективного аналізу, планування та підготовки бізнес-рішень	Інформаційно-аналітичне забезпечення
Систему методів та аналітичних прийомів оцінки рівня фінансової безпеки банків з урахуванням взаємозв'язків та взаємозалежності між складовими фінансової безпеки.	Методичне забезпечення
Персонал, необхідний для забезпечення контролю фінансової безпеки банку	Кадрове забезпечення
Комплекс програмно-технічних засобів, що сприяють управлінню фінансовою безпекою в банках	Техніко-технологічне забезпечення

Джерело: складено на основі [11, 25]

Алгоритм реалізації функціонально-аналітичного блоку механізму забезпечення фінансової безпеки банку може бути представлений чотирма етапами [11]:

1. Стратегічний аналіз ринкового та банківського середовища, який включає аналіз макросередовища та функціонування банку, а також визначення конкурентоспроможності банку в зовнішньому середовищі; виділення та оцінка факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що які мають істотний вплив на фінансову стійкість; формування завдань забезпечення фінбезпеки банку на основі безперервного відстеження впливу загроз та ризиків зовнішнього і внутрішнього середовища на фінбезпеку банку; розроблення інтегрального показника оцінки рівня фінбезпеки банку.

2. Встановлення допустимих критеріїв управління фінансовою безпекою, а саме: аналіз інформаційних потоків, визначення критерії оцінки рівня фінбезпеки банку, аналіз поточного стану фінбезпеки банку, ідентифікація «проблемних ділянок» забезпечення фінбезпеки банку, оцінка індикаторів зниження та підвищення рівня фінбезпеки банку.

3. Розроблення та вибір стратегії забезпечення фінбезпеки банку включає формування та використання комплексу заходів щодо забезпечення фінбезпеки банку, а також розроблення стратегії забезпечення фінбезпеки банку, забезпечення її належного виконання, визначення адекватності та точності розробленої стратегії певному середовищу функціонування банку, контроль та оцінка якості обраної стратегії.

4. Здійснення відповідних заходів та оцінка рівнів та елементів управління фінбезпекою банку. На даному етапі важливими є підвищення надійності банківських установ, підвищення якості банківських послуг, підтримання прийняттого рівня ризиків активної діяльності, розвиток та надання сучасних банківських послуг, посилення конкурентоспроможності банків. Відповідає вимогам НБУ.

Контрольно-моніторинговий блок механізму забезпечення фінансової безпеки банків включає регулювання, контроль та коригування. На цьому етапі корегується комплекс заходів щодо управління фінбезпекою банку залежно від умов функціонування для досягнення бажаної ефективності. Щодо контролю, то основна його мета – виявлення відхилень отриманих показників від запланованих та вжиття заходів для покращення становища. У межах системи фінбезпеки банку здійснюють два види контролю: поточний, який відбувається відповідно до фактичних результатів, поставлених завданнями; та підсумковий, що забезпечує оцінку ефективності вжитих заходів для забезпечення фінбезпеки [68]. Результатом контролю за фінбезпекою банку є формування висновків про стан фінансової безпеки банку й рекомендацій щодо ефективного її забезпечення. Ці висновки враховують під час корегування цілей і завдань управління фінансовою безпекою банку.

Потрібно зазначити, що механізм забезпечення фінансової безпеки банку багатогранний та складний процес, головна умова функціонування якого – своєчасність виявлення й усунення загроз фінансовій безпеці банку. Ефективна взаємодія всіх елементів розробленого механізму управління фінбезпекою банку дасть змогу досягти запланованих результатів банківської діяльності за умов економічної нестабільності. Для кожного банку важливе виконання узгоджених й обґрунтованих дій, спрямованих на підтримку належного рівня фінансової безпеки, оскільки фінансова безпека – це важливий інструмент для досягнення його комерційної мети.

1.3 Характеристика інноваційних послуг на ринку банківських продуктів України в умовах COVID – 19 та воєнних дій

Незважаючи на останній значний спад чисельності банківських установ, багато установ, що працюють на вітчизняному банківському ринку, кон-

курують між собою за залучення нових клієнтів і збереження стабільної клієнтської бази. Використання сучасних, інноваційних продуктів в традиційних і банківських сервісних організаціях, безсумнівно, забезпечить підвищення якості послуг, збільшення кількості нових клієнтів і, як наслідок, збільшення доходів фінансово-кредитних установ. Інноваційні банківські послуги необхідні для ефективного функціонування та розвитку банківської діяльності.

Використання в організації банківського обслуговування не тільки традиційних, а й сучасних інноваційних продуктів, безперечно, забезпечуватиме поліпшення якості послуг, зростання кількості нових клієнтів та, відповідно, доходів фінансово-кредитних установ. Інноваційні банківські послуги є життєво важливими для ефективного функціонування і розвитку діяльності банку.

Особливої важливості розвиток наукових досліджень із даної тематики набуває в умовах фінансово-економічної нестабільності в країні через запровадження карантинних дій в умовах COVID – 19 та воєнних дій, в той час коли провідні банки зазнають суттєвого впливу фінансових ресурсів.

Ми погоджуємося з думкою В.А. Шпильового, який дефініцію «банківська послуга» визначає як «комплексний результат діяльності банківської установи щодо максимального задоволення зростаючих із часом вимог клієнтів під час проведення банківських операцій або із залучення тимчасово вільних ресурсів, що спрямовані на одержання прибутку» [3, с. 28].

Зазначимо, що в банківській справі важко виділити явні ознаки інноваційності послуг, оскільки основи більшості інноваційних послуг традиційні. Подібним чином інноваційні послуги є спільними для окремих комерційних банків і тому не відрізняються від індивідуальних інноваційних послуг. Залежно від впливу на споживчу поведінку комерційних банків, які використовують сучасні сервіси, у науковій літературі послуги поділяються на адаптивні, функціональні та фундаментальні інновації. Зокрема, адаптивні інновації спрямовані на мінімізацію змін у продуктах і послугах і не потребують змін

у поведінці споживачів. Функціональні інновації припускають збереження функції послуги, але характер реалізації функції зміниться. Фундаментальні спрямовані на реалізацію нових концепцій чи ідей, після чого з'являються нові функціональні можливості [4].

У банківській практиці застосовуються найпоширеніший поділ послуг на традиційні (депозитні, кредитні, розрахунково-касові та інші послуги) та нетрадиційні (раніше не належали до характерних банківських послуг, з'явилися відносно нещодавно).

Серед нетрадиційних послуг комерційних банків, що активно використовуються в Україні, слід виділити:

- Інтернет-банкінг, телефонний банкінг, відео- банкінг;
- безкарткові розрахунки через мобільний телефон;
- режим роботи «24/7»;
- електронна решта: решта в копійках переводиться на рахунок чи поповнює мобільний телефон клієнта;
- торговий еквайринг: дає змогу торгово-сервісним підприємствам приймати в оплату за свої товари та послуги банківські платіжні картки;
- факторинг: різновид торговельно-комерційної операції, яка поєднується з кредитуванням його дебіторської заборгованості;
- центр самообслуговування;
- форфейтинг: форма коротко- і середньострокового кредитування зовнішньоекономічної діяльності шляхом купівлі комерційними банками акцептованих імпортерами векселів, акцептованих імпортером (експортер переуступає банку свої вимоги до покупця);
- лізингова діяльність: оренда машин, обладнання, транспортних засобів та промислових приміщень;
- кеш-менеджмент(управління грошовими коштами) - комплекс послуг, що надаються комерційними банками, які дозволяють клієнтам скорочувати витрати та ефективно управляти своїми фінансовими потоками.

Зазвичай, має кілька складників: управління банківськими рахунками, ліквідністю, управління процентною ставкою, розрахунково-касове обслуговування, електронний банкінг, а також різні інформаційні сервіси.

Зазначимо, діяльність українських банків знаходиться в постійній взаємодії з навколишнім середовищем, яке впливає на диверсифікацію послуг банків. В таблиці 1.4 згруповано найбільш істотні чинники, що впливають на розвиток українського ринку банківських послуг. Всі чинники, що використовуються взаємопов'язані і діють іноді по-різному на певний стан і тенденції розвитку ринку банківських продуктів.

Таблиця 1.4 – Зовнішні фактори впливу на ринок банківських послуг в Україні

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ				
Політичні	Економічні	Соціальні	Правові	Науково-технологічні
1. Воєнні дії	1. Економічна ситуація в країні	1. Довіра до банків і банківської системи у цілому	1. Законодавча і нормативна база	1. Розвиток банківської інфраструктури
2. Інтеграційні процеси	2. Карантинні заходи	2. Фінансова грамотність населення	2. Податкове навантаження	2. Розвиток інформаційних технологій
3. Політичні кризи	3. Рівень доходів населення	3. Соціально-демографічні тенденції	3. Умови конкуренції	
4. Прийняття нових законів				

Українська банківська система протягом останніх років розвивалася динамічніше, ніж інші сегменти економіки, незважаючи на стрімке скорочення кількості структурних одиниць (табл. 1.5) та труднощі, спричинені вищезазначеними негативними факторами впливу та отримувала позитивні фінансові результати протягом останніх двох років (табл. 1.6).

Таблиця 1.5 – Структурні зміни в банківській системі України за період 2016 – 2020 рр., од.

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Платоспроможні банки:	117	96	82	77	75
зміна до попереднього періоду	-30	-21	-14	-4	-2
Державні	7	6	5	5	5
зміна до попереднього періоду	0	-1	-1	0	0
Іноземні	25	25	23	21	23
зміна до попереднього періоду	0	0	-2	-2	+2
Приватні	85	65	54	51	47
зміна до попереднього періоду	-30	-20	-11	-2	-4
Неплатоспроможні	3	4	2	1	-
зміна до попереднього періоду	-13	1	-2	0	-1
У стадії ліквідації	64	84	95	99	18
зміна до попереднього періоду	43	20	11	2	-81

За останні 5 років динаміка загальних доходів склала 18,5%, за рахунок зростання процентних доходів на 12,4% та комісійних доходів на рекордні 54,2% (табл. 1.6). У результаті, завдяки збільшенню обсягів традиційних кредитно-розрахункових і касових операцій банки досягли 110,6% зростання прибутку за 2016-2020 роки, незважаючи на вкрай збиткові 2015-2018 роки.

Таблиця 1.6 – Доходи, витрати та фінансовий результат діяльності банків України за період 2016–2020 рр., млн. грн

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2020/2016 рр., %
Доходи, у т.ч.	199193,0	190691,0	178054,0	204459,0	244402,0	+18,5
Процентні доходи	135145,0	135807,0	124009,0	140859,0	154309,0	+12,4
Комісійні доходи	28414,0	31362,0	37138,0	50968,0	62062,0	+54,25
Витрати, у т.ч.	265793,0	350078,0	204545,0	182734,0	184768,0	-30,5

Продовження табл. 1.6

Процентні витрати	96079,0	91638,0	70971,0	67759,0	74014,0	-22,9
Комісійні витрати	5846,0	7182,0	9650,0	13158,0	18089,0	+67,7
Відрахування в резерви	114541,0	198310,0	49206,0	23705,0	2106,0	-98,1
Чистий прибуток (збиток)	-66600	-159388,0	-26491,0	21726,0	59634,0	+110,6

Українська практика успішно поєднує у собі багато варіантів традиційного та сучасного дистанційного банківського обслуговування, проте базовою та найбільш поширеною сучасною послугою вважається Інтернет-банкінг, яку в Україні надають багато фінансово-кредитних установ. Найбільш активними та технологічно провідними учасниками ринку є: «ПриватБанк», «АльфаБанк», «VTB Банк», «ПУМБ», «Райффайзен Банк Аваль», «Укрсиббанк», «Укрсоцбанк», Банк «Восток» [7]. Лідером за впровадженням Інтернет-технологій в Україні, безперечно, є «ПриватБанк», база якого давно перевищує мільйон осіб. На думку клієнтів, найважливішою перевагою онлайн-банкінгу є можливість дистанційно керувати поточними рахунками, без необхідності відвідувати відділення банку. Важливим кроком у розвитку онлайн-банкінгу стала підтримка НБУ єдиного стандарту електронної дистанційної ідентифікації клієнтів BankID, який сьогодні дозволяє отримувати адміністративні послуги від держави, а в перспективі – за умови застосування нормативних положень, дозволить отримати всі банківські послуги без відвідування відділення банку [7].

Українці все більше розраховуються безготівково, використовуючи зручні та безпечні інструменти оплати. У 2019 р. обсяг безготівкових операцій становив майже 1,3 трлн. грн [9]. Кількість безготівкових операцій зросла майже на 33,0% порівняно з 2018 р. і становила 3,1 млрд. шт., а обсяг – на 55,4% та досяг 1297 млрд. грн [8]. Такий позитивний тренд пов'язаний зі стабільним підвищенням попиту на безготівкові операції серед українців та популяризацією інноваційних фінансових сервісів.

Отже, українські банки намагаються відповідати сучасним викликам світових інноваційних тенденцій за кількістю й якістю послуг для своїх клієнтів. Найбільш прибутковими послугами вітчизняних банків сьогодні залишаються традиційні кредитні та розрахунково-касові операції, найбільш поширеним сучасним продуктом – Інтернет-банкінг. Основними стимуляторами розвитку вітчизняного банківського сектору є вдосконалення банківської інфраструктури та інформаційних технологій, державна підтримка банків у реалізації різноманітних спільних проєктів; Перешкоджають розвитку політичні та економічні фактори, а також традиційна недовіра населення до фінансово-кредитних установ. У майбутньому банкам доцільно спрямовувати свої зусилля на розвиток консультаційних, інформаційних, депозитарних, гарантійних та допоміжних операцій, які пов'язані із забезпеченням діяльності користувачів банківських послуг, та на постійне вдосконалення традиційних банківських продуктів. Розвиток сучасних банківських послуг значною мірою залежить від готовності та бажання самих банків змінюватися та адаптуватися до потреб та умов діяльності своїх клієнтів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ "БАНК ВОСТОК"

2.1 Загальна характеристика банку

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «БАНК ВОСТОК» засновано 23.04 2002 р. та зареєстровано Національним банком України 17.10.2002 р. як ЗАТ «Агробанк». У 2006 р. Банк увійшов до складу Home Credit Group. Банк є правонаступником усіх прав та зобов'язань ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ХОУМ КРЕДИТ БАНК» та ЗАТ «Агробанк». Загальна характеристика банку наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Загальна характеристика банківської установи

ОЗНАКА	ХАРАКТЕРИСТИКА
Організаційно-правова форма	Публічне акціонерне товариство
Основні види діяльності	Усі види банківської діяльності
Учасники банку	Акціонери
Нормативно - правова база	Конституція України, ЗУ «Про банки і банківську діяльність», нормативно-правові акти НБУ, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, МСФЗ, НП(с)БО та П(с)БО в Україні, Статут Банку, Облікова політика ПАТ «Банк Восток»
Адреса	Україна, м. Харків, вул. Сумська, 56

Політика банку полягає в наданні широкого спектру банківських послуг. Це базується на якості та фірмовій моделі обслуговування, довірчі партнерські відносини з клієнтами. Протягом багатьох років банк продемонстрував економічну та управлінську спроможність забезпечити стабільне зростання фінансових показників, створив міцну ділову репутацію серед клієнтів і ділових партнерів, посилення конкурентоспроможності на ринку банківських послуг. Банк у своїй діяльності дотримується чинного законодавства, ети-

чного та моральні кодексу та правил ділової поведінки, забезпечує дотримання всіх зобов'язань. Банк дорожить репутацією та репутацією його клієнтів та акціонерів, і станом на 31. 12. 2019 р. 100% акцій банку належать ТОВ «Восток Капітал».

Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (реєстраційний лист від 19.11.2012 р. № 157) відповідно до Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 р. № 4452 VI. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб повертатиме вкладникам вклади до 200 тисяч гривень на одну особу.

На підставі банківської ліцензії № 204, виданої Національним банком України 18 жовтня 2011 року, Банк уповноважений надавати такі види банківських послуг (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Основні напрями діяльності об'єкта дослідження

Сьогодні Банк є активними учасниками міжнародних інформаційних і платіжних систем. ПАТ «БАНК ВОСТОК» є учасником міжнародної платіжної системи S.W.I.F.T. Є користувачем міжнародних дилінгових (торгових) систем Reuters і Bloomberg, принципальним членом міжнародної платіжної

системи Master Card, а з 21.08.2016 р. принципальним членом міжнародної платіжної системи VISA.

Відповідно до законодавства України Банк надає своїм клієнтам наступні фінансові послуги:

- випуск платіжних документів, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, платіжних карток, кліринг, та ін. форми забезпечення розрахунків;
- діяльність з обміну валют;
- фінансовий лізинг;
- залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
- переказ коштів;
- надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;
- довірче управління фінансовими активами;
- надання гарантій та поручительств;
- факторинг, зокрема адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах;
- професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню;
- послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення;
- операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів;
- управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю у відповідності до ЗУ «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»;
- банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до ЗУ «Про банки і банківську діяльність».

Основа ідеології Банку - це лояльність до своїх клієнтів, мобільність і гнучкість в прийнятті рішень, готовність надати будь-які види банківських послуг юридичним та фізичним особам з максимальним комфортом і індивідуальним сервісом.

Сьогодні ПАТ «Банк Восток» є одним із банків України, що найбільш динамічно розвивається, і займає лідируючі позиції в рейтингу банків країни. Станом на 31.12.2020 року активи ПАТ «Банк Восток» становили 145,118 млн грн. Статутний капітал банку становив 13,565 млрд грн, капітал – 16,75 млрд грн. Чистий прибуток ПАТ «Банк Восток» на 31.12.2020 р. становив 1 426 млн грн.

Банківський бізнес орієнтований на довгострокові інтереси наших клієнтів. З клієнтами працює команда висококваліфікованих професіоналів та персональних менеджерів, що відповідають за якісне обслуговування та швидке та оперативне задоволення потреб клієнтів. Ми постійно вдосконалюємо комплекс послуг, впроваджуючи нові види банківських послуг. На сьогоднішній день банк обслуговує 334 тис. корпоративних клієнтів, 314 тис. фізичних осіб-підприємців, понад 12,5 млн. рахунків фізичних осіб.

ПАТ «Банк Восток» проводить послідовну політику щодо зміцнення стабільності банку та підвищення якості його послуг, одним із пріоритетних напрямків роботи вважає розвиток комплексу сучасних послуг для індивідуальних клієнтів. Наразі банк пропонує громадянам України понад 150 найсучасніших послуг, серед яких поточні депозитні операції, карткові продукти та різноманітні програми споживчого кредитування, що здійснюються разом з партнерами: провідними українськими торговими, ріелтерськими компаніями та і виробників автомобілів. У ПАТ «Банк Восток» зберігають кошти майже третина всіх вкладників України. Понад 35% банківських клієнтів в Україні при відкритті поточного рахунку обирають ПАТ «Банк Восток», і понад 28% користуються банківськими послугами для грошових переказів [1].

Національна мережа банківського обслуговування ПАТ «Банк Восток»,

що налічує 40 відділень по всій території України, гарантує, що всі клієнти отримають найвищий рівень обслуговування практично в будь-якій точці країни.

Інноваційна політика ПАТ «Банк Восток» спрямована на впровадження на український ринок принципово нових і масштабних банківських послуг, пропонуючи клієнтам нові можливості управління фінансами.

Надійність і якість виконуваних банківських операцій багато в чому залежить від досвіду і компетентності банківських фахівців. Сьогодні співробітники банку – це дуже дієва команда професіоналів, здатна швидко вирішувати дуже складні завдання та задовольняти стрімко зростаючі потреби клієнтів у банківських послугах. Зараз у банку працює понад 30 тис. співробітників, 3 тис. з яких працюють у головному офісі банку. Середній вік банківського персоналу – 34 роки. Більшість (75%) працівників ПАТ «Банк Восток» мають вищу освіту, що відповідає профілю займаної посади. У банку створено сприятливі умови для здобуття вищої та післядипломної освіти, понад 50% співробітників щорічно підвищують свою кваліфікацію.

Банк гарантує конфіденційність інформації про свої операції, рахунки, вклади клієнтів і кореспондентів в рамках чинного законодавства.

Усі працівники банку зобов'язані зберігати банківську таємницю.

Звітний рік ПАТ «Банк Восток» починається 1 січня і закінчується 31 грудня.

Функції банку забезпечуються гнучкою організаційною структурою управління (ОСУ). Це пов'язано з тим, що ПАТ «Банк Восток» є міжрегіональним універсальним та системним банком з розгалуженою мережею відділень та філій по всій Україні та за її межами.

Організаційна структура ПАТ «Банк Восток» побудована за функціональним принципом розподілу банківської діяльності на функції, виконання яких сприяє досягненню цілей, що стоять перед банком (рис.2.2).

ОСУ ПАТ «Банк Восток» є одним із найпрогресивніших банків України

та Східної Європи. Фактично комбінована, оскільки містить ознаки його ОСУ широко поширеного у світовій практиці типу:

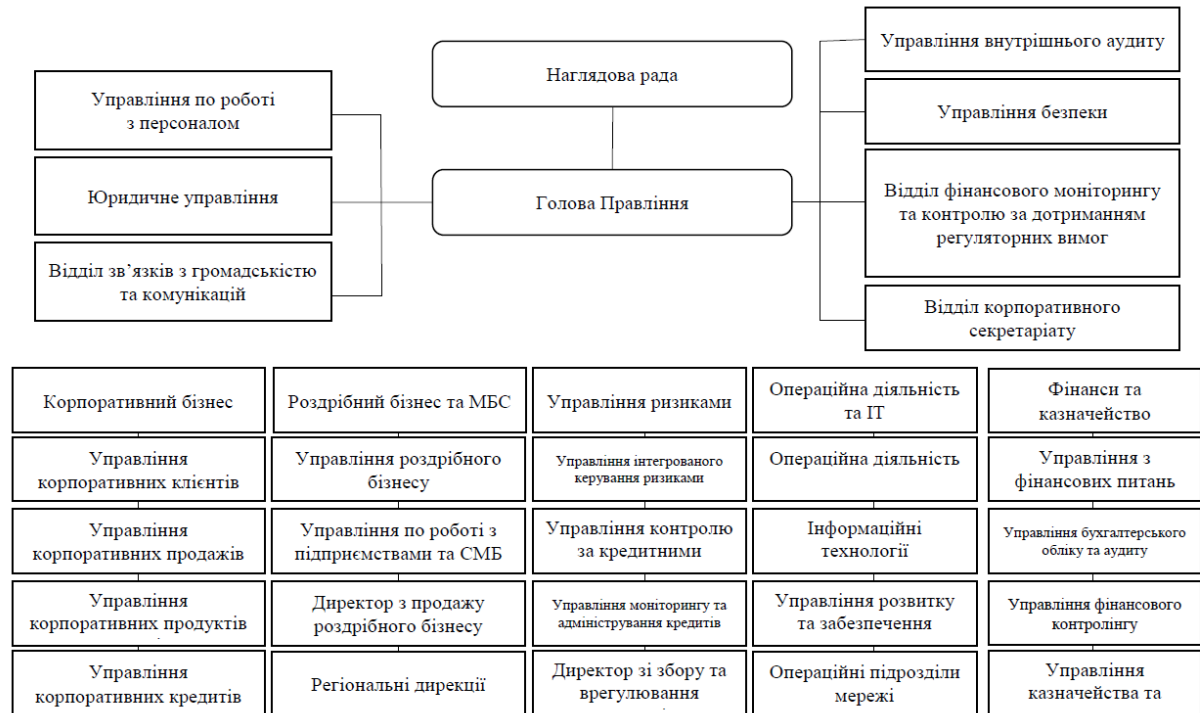

Рисунок 2.2 – Організаційна структура ПАТ «Банк Восток»

1) горизонтальний (плоский), оскільки призначається лише три рівні управління.

- вищий: головний офіс (Head-office) має повну фінансову та адміністративну незалежність. Управління центральним офісом і всією системою ПАТ «Восток Банк» здійснює правління банку.

- середній: головні регіональні офіси, регіональні управління, самостійні філії (Middle-office)

- нижчий: відділення (Front offi). Фронт-офіс представлений відділами груп Ф, А, Б, В, Г. Його основна мета – обслуговування клієнтів.

2) лінійно-функціонально-штабна. В ній сформовано штаби при Голові Правління, при Директорах Головного регіонального управління, регіональних управлінь та відділень.

3) дивізіональна та функціонально-орієнтована, в ній виділені допоміжні

та бізнес-підрозділи (напрямків). Ці підрозділи призначені для виконання комплексного набору послуг або однорідних функцій для певної групи клієнтів.

Для підготовки, обговорення та прийняття стратегічних і ключових тактичних рішень функціонує Колегія безпосередньо під керівництвом Голови Правління:

- Правління банку;
- кредитний комітет;
- стратегічний комітет;
- комітет безпеки;
- бюджетний комітет.

Основним документом для формування та оновлення ОСУ банків є «Положення про організаційну структуру системи ПАТ «Банк Восток»» [5].

Отже, сьогодні ПАТ «Банк Восток» є одним із банків України, що найбільш динамічно розвиваються, і займає лідируючі позиції в рейтингу національних банків. Функції банку забезпечуються гнучкою організаційною структурою управління.

2.2 Аналіз результативності діяльності ПАТ "Банк Восток"

Аналіз основних показників діяльності банку представимо у додатку Б, табл. Б.1.

Вартість приміщень, обладнань та нематеріальних активів у 2018 році зменшилася на 1,22 % у порівнянні з 2017 роком, що свідчить про зменшення їх залишкової вартості; у 2019 році їх вартість збільшилася на 9,78 %, а у 2020 році на 84, 54%, що свідчить про збільшення їх залишкової вартості на 69656,0 тис. грн. у порівнянні з 2017 роком.

Активи банку - це напрями розміщення та використання ресурсів банку для отримання прибутку при раціональному розподілі ризиків по окремих видах операцій та для підтримки ліквідності банку. Активи складають істотну

частину банківських операцій і в діяльності банків мають одне з первинних значень, що формують доходи банків.

Активи ПАТ «Банк Восток» за 2018 рік збільшилися на 671136,0 тис. грн., або на 8,64 %, за 2019 рік збільшилися на 904944,0 тис. грн., або на 10,73 %, за 2020 рік збільшилися на 1383631,0 тис. грн., або на 14,81%, що свідчить про активний розвиток банківської установи. Збільшення загального обсягу активів банку призводить до розширення спрямованості вкладень коштів банку, тобто розвиток нових для банку видів активних операцій.

Збільшення власного капіталу ПАТ «Банк Восток» у 2018 році на 85068,00 тис. грн. відбулося внаслідок збільшення резервів переоцінки. У 2019 році власний капітал збільшився на 16,83%, а у 2020 році на 35,67%, або на 253370,0 тис. грн. Власний капітал банку визначає ступінь його незалежності від залучених коштів у екстремальній ситуації. Чим більше значення має власний капітал, тим більше активів можуть бути неповоротними перш ніж банк стане неплатоспроможним. Таким чином, збільшення власного капіталу банку знижує ризик проведення банківських операцій.

Щодо прибутку банку, то діяльність банківської установи протягом 2017 - 2020 рр. була прибутковою. Але у 2018 році прибуток банку у порівнянні з 2017 роком зменшився на 12923,00 тис. грн. У 2019 році прибуток банку склав 122104,00 тис. грн. та збільшився на 48,07 % в порівнянні з 2018 роком. У 2020 році прибуток банку склав 182407,0 тис. грн. та збільшився на 49,39 % в порівнянні з 2019 роком.

Зобов'язання банку збільшилися у 2018 році на 586068,0 тис. грн., у 2019 році на 802623,0 тис. грн., а у 2020 році на 1130261,0 тис. грн., що склало 13,10 %.

У процесі управління активами та зобов'язаннями для встановлення контролю над рівнем ризику процентної ставки оцінюється чутливість окремих статей та банківського балансу загалом до процентного ризику. Індикатором чутливості балансу до процентного ризику є показник гепу. На практиці цей

термін інколи використовують для характеристики різниці («розриву») між певними показниками, співвідношення яких характеризується певною пропорційністю, збалансованістю. Дані геп-аналізу ПАТ «Банк Восток» відображено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз розриву (гепу) за активами та зобов'язаннями ПАТ «Банк Восток» за 2016–2020 рр., тис. грн.

№	Показник	Роки				
		2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
1.	Активи	6581318,0	7764880,0	8436016,0	9340960,0	10724591,0
2.	Зобов'язання	6155317,0	7241859,0	7827927,0	8630550,0	9760811,0
3.	Розрив (геп)	426001,0	523021,0	608089,0	710410,0	963780,0
4.	Кумулятивний розрив (геп)	426001,0	949022,0	1557111,0	2267521,0	3231301,0

Таблиця 2.2 показує, що ПАТ «Банк Восток» займає гроші на тривалий термін і видає кредити на короткий термін. Позитивний кумулятивний розрив (геп) показує, що організація фінансує короткострокові активи за допомогою довгострокових зобов'язань. Надлишок ліквідності означає, що наявні ліквідні кошти використовуються надмірно. Існує позитивний розрив ліквідності. Така ситуація може негативно впливати на стан банку і економіки країни загалом, оскільки банк за таких умов не може ефективно розпоряджатися ресурсами, а змушений їх накопичувати.

Важливою системною характеристикою банку, що забезпечує його фінансову стійкість та надійність, а також протистояти кризисним явищам в фінансово-економічній системі є ліквідність [6, 11].

Норматив швидкої ліквідності (Н4) розраховується як відношення високоліквідних активів до зобов'язань, що пред'являються до вимоги. Показник поточної ліквідності (Н5) розраховується як відношення ліквідних активів до зобов'язань, погашених протягом 31 календарного дня. Показник довгострокової ліквідності (Н6) розраховується як відношення ліквідних активів

до кредиторських зобов'язань. Максимальний термін - один рік.

Проаналізуємо ліквідність банку та результати представимо таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз показників ліквідності банку (нормативи ліквідності (Н4, Н5, Н6) за 2016-2020 рр., %

№	Показник	Нормативне значення	Роки				
			2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
1.	Коефіцієнт миттєвої ліквідності (Н4), %	20 %	34,04	107,72	80,33	63,77	49,48
2.	Коефіцієнт поточної ліквідності (Н5), %	40 %	71,60	70,04	63,91	76,79	45,29
3.	Коефіцієнт загальної ліквідності (Н6), %	60 %	96,03	95,19	100,53	107,67	93,39

Провівши коефіцієнтний аналіз нормативів ліквідності ПАТ «Банк Восток», можна зробити висновок, що всі показники знаходяться в межах нормативних значень.

Аналіз доходів і витрат банку дає можливість вивчення результатів діяльності комерційного банку, а отже, і оцінки ефективності його як комерційного підприємства. Аналіз результативності банківської діяльності починається з аналізу доходів і витрат, а закінчується дослідженням прибутку.

Аналіз доходів показав, що рівень доходів збільшився на 167258,0 тис. грн., 232988 тис. грн., на 295161,0 тис. грн. відповідно у 2018 році, 2019 році та 2020 році. За аналізований період (2017 - 2020 рр.) доходи збільшилися на 695407,0 тис. грн., (168,06%) та склали 1717232,0 тис. грн. Це сталося за рахунок збільшення процентних доходів (на 358848,0 тис. грн.) та комісійних доходів (340126,0 тис. грн.). Рівень інших операційних доходів зменшився на 3567,0 тис. грн. за 2017-2020 роки. Аналіз та структура доходів представлена в додатку Б табл. Б.2.

У структурі доходів найбільшу питому вагу займають процентні доходи (на 1.01.2020 р. – 67,57 %), але цей показник зменшився в порівнянні з 2017 р. на 10,87 %. У 2017 році питома вага процентних доходів склала 78,44%, у 2018 році - 73,76%, а у 2019 році 69,81%. Комісійні доходи у 2017 році склали 197251,0 тис. грн., або 19,30 % у загальній структурі доходів. У 2018 році комісійні доходи збільшилися на 93387,0 тис. грн. та склали 290638,0 тис. грн. У 2019 році комісійні доходи збільшилися на 116932,0 тис. грн. в порівнянні з 2018 роком і склали 407570,0 тис. грн. У 2020 році комісійні доходи склали 537377,0 тис. грн., що на 129807,0 тис. грн. більше, ніж у 2019 році. Збільшення комісійних доходів за аналізований період складає 340126,0 тис. грн., або 272,43 %. Інші операційні доходи в структурі доходів банку складають найменшу питому вагу - 2,26%, 1,80%, 1,53% та 1,13% відповідно у 2017р., 2018 р., 2019 р. та у 2020 році. На кінець 2020 року вони складають 19438,0 тис. грн., та в порівняння з 2017 роком вони зменшилися на 3567 тис. грн.

Отже, резерви підвищення доходів банківської установи вбачаємо в оптимізації структури доходів банку, в умовах стабільної економіки розширення кількості та якості послуг, розширення операцій з доходними активами.

Наступним елементом аналізу фінансового стану банківської установи є аналіз витрат (додаток Б, табл. Б.3).

Аналіз динаміки і структури витрат банку за період з 2017 р. по 2020 р. показав, що витрати банку збільшилися на 184683,0 тис. грн. або на 18,09 % за рахунок збільшення комісійних витрат на 136677,0 тис. грн.

Щодо процентних витрат, то вони за аналізований період збільшились на 63810,0 тис. грн., але водночас з цим становлять найменшу питому вагу в структурі витрат (понад 19,28 %), що відповідає динаміці питомої ваги коштів клієнтів у структурі зобов'язань, як основного джерела процентних витрат.

Таким чином, резерви зниження витрат у фінансових результатах діяльності банку криються у диверсифікації кредиторів для здешевлення ресурсів, зниження рівня адміністративних витрат, та оптимізації структури процентних та комісійних витрат.

У забезпеченні фінансової безпеки банку важливу роль відіграє її оцінка. Оцінка Існують різні підходи та індикатори оцінки фінансової безпеки банку. Як зазначає Сніщенко Р. оцінка фінансової безпеки банківської установи належить до багатомодельних задач, оскільки таку систему неможливо охарактеризувати за допомогою єдиного показника. Математичний апарат, з одного боку, повинен бути простим та конструктивним для аналізу і синтезу різновидів стратегій банківської безпеки, а з іншого – універсальним та адекватно відображати дійсність [24].

Аналізуючи різноманітні наукові джерела щодо оцінки фінансової безпеки банку, варто відмітити, що єдиного підходу до цього процесу немає. Науковці та практики пропонують різні методи та моделі оцінки фінансової безпеки як окремої установи, так і банківської системи в цілому. Кожна із методик має як свої переваги, так і недоліки. Часто автори поєднують декілька методів оцінки, що включають як якісну, так і кількісну характеристику фінансової безпеки банку.

Умовно можна розподілити усі методи та моделі оцінки фінансової безпеки банку на наступні групи [25] (табл. 2.4):

- 1) методи та моделі, що ґрунтуються на використанні економічних нормативів;
- 2) методи та моделі, що ґрунтуються на коефіцієнтах і показниках;
- 3) методи та моделі, що ґрунтуються на оцінці банківських ризиків;
- 4) метод економіко-математичного моделювання;
- 5) методи експертних оцінок.

Аналіз публікацій свідчить про переважне використання методів та моделей, що ґрунтуються на коефіцієнтах та показниках, проте й у інших методиках оцінки фінансової безпеки банку першоджерелом первинних розрахунків є відповідні показники.

Таблиця 2.4 – Методи та моделі оцінки фінансової безпеки банків і банківської системи

Методи	Методи та моделі, що ґрунтуються на використанні економічних нормативів	Методи та моделі, що ґрунтуються на коефіцієнтах і показниках	Методи та моделі, що ґрунтуються на оцінці банківських ризиків	Метод економіко-математичного моделювання	Методи експертних оцінок
Автори	Гайдук В., Гайдук Н., Вороков А. [26] Крупка І. [27]	Гайдук В., Гайдук Н., Вороков А. [26] Болгар Т. [3] Андрєєва Е. [28] Єпіфанов А., Пластун О. та ін. [2] Колодізєв О., Штаєр О. [29] Нато́чєєва Н. [30] Каллаур П. [31] Барановський О. [1]	Єпіфанов А., Пластун О. та ін. [2] Каллаур П. [31]	Колодізєв О., Штаєр О. [29] Васильченко З., Васильченко І. [32] Різник Н. [33] Франчук В., Мельник С. [34] Сніщенко Р. [24]	Єпіфанов А., Пластун О. та ін. [2]

Аналіз наукових статей показує переважність методів і моделей на основі коефіцієнтів і показників. Але по іншому також можна оцінити фінансову безпеку банку, коли основним джерелом розрахунків є відповідні показники.

Будемо використовувати симбіоз різних підходів оцінки фінансової безпеки банків, в даному випадку з урахуванням зростаючих масштабів цифровізації економіки з урахуванням впровадження в банківську діяльність інноваційних послуг.

Так як фінансова безпека банку одночасно визначається великою кількістю показників і коефіцієнтів, тому бажано розрахувати інтегральний показник фінансової безпеки банку, який буде відображати вплив різних факторів.

Оскільки фінансову безпеку банку одночасно характеризує велика кількість індикаторів та коефіцієнтів, то варто розраховувати інтегральний показник фінансової безпеки банку, що буде відбивати вплив різних факторів на неї. Одним із методів визначення подібного показника є таксономічний аналіз.

Тому показник фінансової стабільності банку (k_i) має бути скоригований таким чином з огляду на цифровізацію економіки:

$$\text{Пфббі} = k_i + k_1 + k_2 + k_3 + k_4 + k_5 + k_6 + k_7 + k_8 + k_9 + k_{10} + k_{11} + k_{12} \quad (2.1)$$

де Пфббі – інтегральний показник фінансової безпеки банку, з урахуванням використання інноваційних послуг

k_i – показник фінансової стійкості банку.

$k_1, \dots, k_{12}$ – коефіцієнти коригування інтегрального показника фінансової стійкості банку з урахуванням впровадження в банківську діяльність інноваційних послуг (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Коефіцієнти коригування інтегрального показника управління фінансовою безпекою банку з урахуванням впровадження інноваційних послуг

Показник	k_i	Коригування
Підрозділ з управління мережевими ризиками	k_1	0,15
Наявність мережі банкоматів та терміналів	k_2	0,07
Експертно-аналітичні системи банку, які застосовують принципи роботи штучного інтелекту	k_3	0,08
Використання баз даних за моделлю «клієнт-сервер»	k_4	0,05
Наявність засобів міжмережевої взаємодії під час міжбанківських розрахунків	k_5	0,04
Засоби централізованого виявлення несанкціонованих спроб проникнути до ресурсів банківської систем	k_6	0,15
Використання системи захисту інформації	k_7	0,1
Використання та наявність засобів відновлення під час збоїв	k_8	0,13

Продовження табл. 2.5

Спеціалізовані багатопроцесорні відмовостійкі системи	k9	0,06
Наявність системи електронних платежів (SWIFT)	k10	0,07
Наявність Інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу	k11	0,05
Використання блокчейн –технологій	k12	0,05
РАЗОМ		1

За результатами розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки банку з урахуванням цифровізації, його можна оцінити наступним чином (табл. 2.6).

Таблиця 2.6– Оцінка рівня фінансової безпеки банку з урахуванням цифровізації

Значення інтегрального показника фінансової безпеки банку	Рівень фінансової безпеки банку
1,4 – 2	Достатній
0,9 – 1,3	Недостатній
0 – 0,8	Критичний

Одже, існують різні методи та моделі оцінки фінансової стійкості банку. У сучасних умовах банківської діяльності слід використовувати максимальну кількість індикаторів для оцінки фінансової безпеки банку. Для визначення інтегрального показника фінансової безпеки банку з урахуванням цифровізації варто поєднувати різні методи: коефіцієнтний, таксономії, експертний та логічний. Збільшення даного показника в динаміці характеризує покращення рівня фінансової безпеки банку.

2.3 Аналіз чинників впливу на забезпечення управління фінансовою безпекою банку

Діюча система управління фінансовою безпекою банку зачастою є неефективною без урахування впливу факторів внутрішнього та зовнішнього се-

редовища, які здебільшого є певними цільовими орієнтирами щодо їх розвитку та вдосконалення. Умови COVID-19 і воєнних дій у функціонування вітчизняної банківської системи, а також умови зростання загроз фінансовій безпеці вітчизняних банків, і як наслідок, дуже негативний вплив на фінансові результати банків, привело до запровадження тимчасових адміністрацій банків, банкрутств банківських установ та відкликання банківських ліцензій.

Реальності сьогодення породжують нові типи загроз, внутрішніх і зовнішніх, вплив яких неможливо відокремити. COVID-19, воєнні дії ставлять нові виклики для забезпечення управління фінансовою безпекою банків. Своєчасно виявляючи загрози і запобігаючи їх реалізації, банки можуть бути захищені від негативного впливу на фінансові результати комерційних підприємств.

Зазначимо, що на процес управління фінансовою безпекою банку впливають умови внутрішнього, національного та міжнародного контексту, в якому він працює. Чинниками, що впливають на фінансову безпеку банків у внутрішньому середовищі та міжнародному середовищі роботи банку, на нашу думку, є економічні та соціальні фактори, політико-правові фактори, технологічні фактори. Додаток В, табл. В1 показує чинники, які здійснюють вплив на фінансову безпеку банків на основі міжнародного контексту.

Так, враховуючи відкритість вітчизняної економіки, вплив процесів глобалізації та інтернаціоналізації світових економік, етап розвитку світової економіки неодмінно здійснює вплив на можливість управління фінбезпекою банків. Найсприятливішим періодом для управління фінансовою безпекою банків є етап підйому та пожвавлення у світовій економіці, бо саме в цей час для банків існують дуже сприятливі умови для мобілізації будь-яких наявних фінансових ресурсів, в тому числі на зарубіжних ринках капіталу задля розширення ресурсної бази банку.

У той же час циклічна економіка зменшує здатність управління фінбезпекою банків. Тому циклічність в економіці Алейніков О.В. [8], визначає це

як циклічний дисбаланс в економічній системі, що призводить до колапсів, спадів і криз економічної діяльності. Нагадаємо, світова фінансова криза зафіксована у 2008 року, поклала початок падінню вітчизняної економіки загалом і банківського сектору зокрема. Девальвація гривні, різке падіння виробництва, вплив іноземних інвестицій та вилучення депозитів з банків спричинили проблеми з ліквідністю банків та вплинули на рівень фінансової безпеки. Тому здатність забезпечити фінансову безпеку банків під час кризи обмежена.

Однією з відповідей на виклики світової фінансово-економічної кризи стала розробка у 2010 році нових принципів банківського регулювання та нагляду: Базель III [7], він є важливим нормативним документом і його положення спрямовані на підвищення якості управління ризиками та управління капіталом банків. У результаті було покращено правові передумови задля гарантування необхідного рівня фінансової безпеки банків відповідно до умов функціонування економіки усього світу. Водночас нові вимоги Базельського комітету становлять загрозу фінансовій безпеці банків, оскільки вартість підтримки рівня достатності капіталу та ліквідності суворо у відповідності до принципів Базель III може зрости. Тим не менш, слід враховувати той факт, що ступінь впливу нових вимог Базельської комісії на здатність конкретного банку забезпечувати фінансову безпеку залежатиме від таких факторів: існуючої стратегії банку та бізнес-моделі, показники достатності власного капіталу, а також структури капіталу та ліквідності активів банку, довіра позичальника, обсяг позабалансових операцій.

Оскільки проникнення у світову економіку відбувається як частина інтегрованого процесу розвитку, а результатом цих процесів є приплив іноземного капіталу у вітчизняний банківський сектор, функціональними проблемами банків з іноземним капіталом є: вплив останнього на управління фінан-

безпекою українських банків та прибутковість української банківської системи в цілому і це є особливо актуальними в умовах сучасного економічного розвитку.

Разом зі створенням різноманітних валютних нововведень у фінансовому світі повільно відбувається ще одне нововведення - кредитні гроші, які стають все більш популярними. Людська психологія перевернута з ніг на голову. Зараз модно мати хорошу кредитну історію, для того щоб отримати швидкі позики на товари та послуги, а не відкладати гроші на щось. Таким чином, електронна валюта може стати глобальною валютою майбутнього. Проте з точки зору забезпечення фінансової безпеки банків, розвиток криптовалют становить загрозу для банків, і спостерігається зміщення потоку капіталу з банків у так званий сектор віртуальних грошей.

Здійснення операцій на основі використанням віртуальних грошей, не регулюється НБУ, на основі того, що в останнього відсутній відповідний інструментарій для контролю подібних операцій, і немає відповідних законів, які регулюють операції з використанням віртуальної валюти.

З іншої сторони, військові дії та окупація АРК негативним чином впливають на фінансову безпеку банку. За даними НБУ, під час окупації в АРК працювало 1020 відділень з понад 50 українських банків. Ресурсна база за ними складала 22 млрд грн., що незаконно захоплені окупантом. Військові дії в Україні призвели до знищення відділень та відділень місцевих банків та втрати грошей, теж саме зараз відбувається на всіх окупованих територіях України. Комерційні банки, що працюють в окремих регіонах, втратили значні резервні бази та клієнтів. Як наслідок, очікуваним є те, що фінансовий стан та фінанбезпека цих банків загалом погіршилися.

Використання комерційними банками інноваційних банківських технологій (оскільки наявність технологічної переваги в банківській справі сприяє більш надійним системам захисту інформації, розробці та впровадженню нових банківських послуг і продуктів, а отже, їх конкурентній перевагі) впливає

на фінбезпеку банків. Однак слід мати на увазі, що іноземні банки можуть отримати технологічну перевагу, оскільки вони мають широкий доступ до інноваційних банківських технологій.

У додатку В таблиці В.2 підсумовано фактори національного середовища, які мають вплив на процес забезпечення управління фінбезпекою банків. Фактори, створені національним банківським середовищем, таким чином об'єднані в такі групи: це політико-правові, звісно ж економіко-соціальні та технологічні.

Немаловажне місце у макроекономічних показниках займає валовий внутрішній продукт (ВВП). Він є узагальнюючим показником загального економічного розвитку країни за певний проміжок часу, відбиває рівень розвитку національного виробництва та економічного потенціалу домогосподарств тимчасово влити вільні кошти на банківські депозити. відсоток домогосподарств. Тож природньо, що, чим вищий рівень ВВП, тим більші можливості банків до розширення ресурсної бази та забезпечення фінансової безпеки. Тому за відсутності конкуренції банки пропонують кредити за непомірно високими цінами, збільшуючи доходи банків і збільшуючи можливості для забезпечення фінбезпеки. Крім того, серед факторів, створених національним середовищем країни, в якій працює банк, підтримка відповідного банківського рівня стабільності банківських установ призводить до економічної та соціальної стабільності країни.

Під внутрішніми факторами, що впливають на процес управління фінансовою безпекою, розуміється сукупність факторів, що породжуються самим банком і безпосередньо залежать від його діяльності. Таким чином, ми визначили інформаційно-технологічні, фінансово-економічні, організаційно-кадрові, комерційні чинники як групу факторів, що впливають на фінбезпеку банків (додаток В, табл. В.3).

Таким чином, реалії сьогодення, вплив глобалізаційних процесів, COVID-19, окупація Криму, воєнні дії на території України, фінансово-економічна криза, створюють нові фактори впливу загрозливого характеру як банківській системі України загалом, так і будь-якому банку зокрема, негативний вплив яких на досягнення належного рівня фінбезпеки банківської установи нівелювати не можна. У розрізі можливостей і загроз для забезпечення фінансової безпеки комерційних банків нами було виділено чинники, що впливають із міжнародного, національного та внутрішнього середовища здійснення банківських операцій, ризики та загрози, що перешкоджатиме їх реалізації та використання відповідних можливостей для забезпечення та підвищення рівня фінансової безпеки банківської установи.

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПАТ "БАНК ВОСТОК" В УМОВАХ COVID – 19 ТА ВОЄННИХ ДІЙ

3.1 Застосування технологій FinTech і Blockchain у банківській діяльності ПАТ "Банк Восток"

Структурні зміни у фінансовому секторі на початку ХХІ століття пов'язані зі збільшенням використання Інтернету та мобільних пристроїв у наданні фінансових послуг. Тим часом фінансові посередники також відмовилися від своєї вузької спеціалізації та розширили сферу діяльності [1]. Поширилися фінансові супермаркети, які поєднують функції різних типів фінансових установ в одній установі, а саме функції комерційного банку, страхової компанії, біржового брокера, платіжної системи. Після кризових явищ у 2008 року у світовій економіці, роль та значення фінансових посередників знижується, що обумовлює пошук інших форм реалізації діяльності об'єднань. А оскільки формування банківських структур, як банківського посередника, із новою системою управління відбувається не часто, тому важливим є формування компаній або банківських структур, котрі б використовували наявність фінансової послуги з привабливими умовами та мінімальними втратами для клієнтів, при цьому їм необхідно розробляти нові технічні рішення та доступні платіжні інструменти. Зазначені фінансові посередники (в тому числі банківські установи) отримали назву «FinTech».

В Україні, світова фінансова криза зумовила формування нових структур, котрі б надавали банківські послуги на зручних та вигідних умовах. В 70% випадків дані структури формувалися та реалізовувалися, як фінтех - етапи із визначним функціоналом, системою управління та додатками у смар-

тфоні. Найбільш масовий сегмент Fintech – інструментів на вітчизняному ринку становлять платежі та перекази, організовані через різноманітні системи (рис. 3.1).

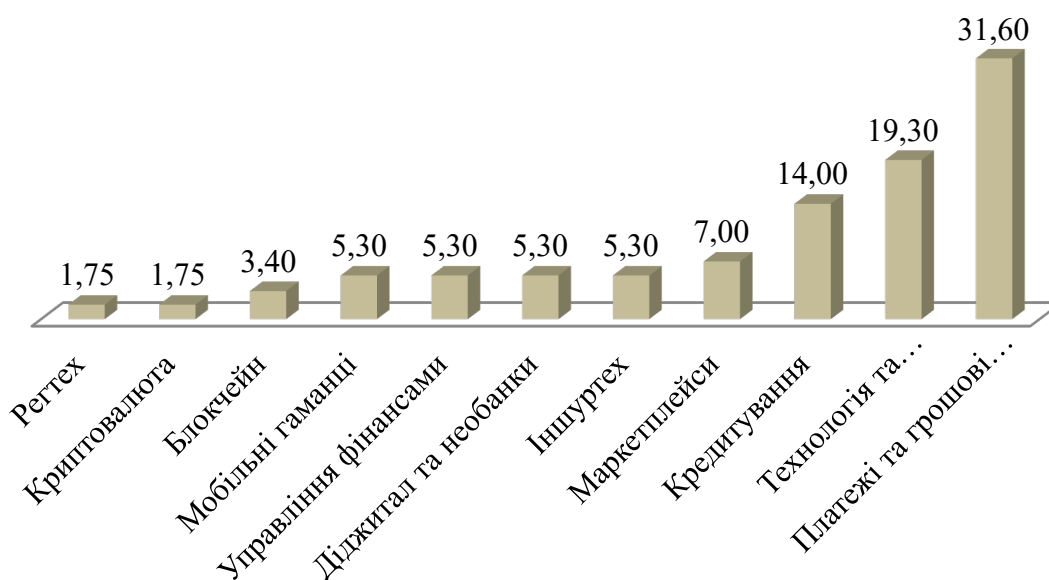

Рисунок 3.1 – Розподіл FinTech – стартапів в Україні, 2021 рік (%)

Світові тренди FinTech передбачають наявність платформ он-лайн фінансування, інвестиційних платформ, B2B – стартапів, регтех, необанки та інше (рис. 3.2).

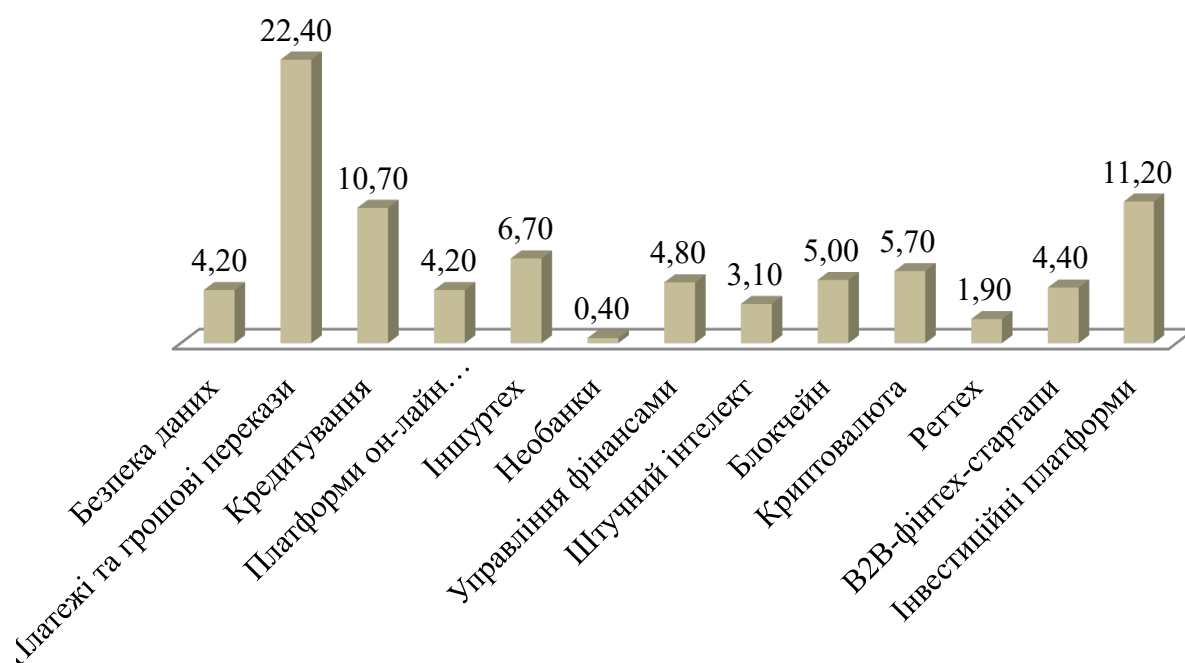

Рисунок 3.2 – Розподіл FinTech – стартапів в світі, 2021 рік

Розглядаючи особливості формування FinTech-середовища в Україні, то слід відмітити, що створення підтримувалося НБУ після прийняття комплексної програми розвитку банківського сектору. Програма пропонує низку цікавих ініціатив: курс націлений на безготівкову економіку у 2023 р.; електронне зберігання документів; дистанційна ідентифікація особи; підпис касового документа; електронне візування сканованих копії; можливість використання системи «банківські коди» («Bank ID»), нові правила підтримки ліцензування нових гравців платіжного сектору.

У сучасному середовищі покращується правове середовище стартап-проектів підтримки FinTech, в даному аспекті основними акцентами покращення стало прийняття ряду законодавчих актів, в тому числі Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 5.10.2018 р. № 2155-VIII; IT-компанії продовжують користуватися спрощеним оподаткуванням, а саме 5% на рік; НБУ активно підтримує прийняття директив ЄС, напр. на PSD2 у вітчизняному законодавстві; НБУ продовжує поетапне скасування обмежень щодо перерахування дивідендів (ліміт збільшено до \$5 000 000 на юридичну особу на рік) тощо.

Поряд із цим НБУ реалізував створення проекту «Сприяння розвитку FinTech в Україні», а основу якої покладено низка стартапів – необанкінг, діджитал-кредитування (P2P, B2P і кредитування фінансових компаній), платежі через розроблені системи (без банківських відділень), страхування на віддалі. Проте дані ініціативи поки не можуть бути повноцінно сприйняті адже наші управлінці, підприємці, торгові мережі та споживачів поки повноцінно закриті для зазначених ініціатив.

Характеристику форм прояву FinTech в Україні представлено у таблиці 3.1.

Більш детально зупинимося на технології Блокчейн, котра з року в рік набуває популярності і у вітчизняній банківській системі та у світі в цілому.

Таблиця 3.1 – Характеристика форм прояву FinTech в банківській системі України

Форма FinTech	Характеристика
1	2
Кредитування P2P у якості альтернативи роздрібному кредитуванню	Банки дають інформаційну платформу для реалізації кредитування, в якому фігурантами виступають фізичні особи, одна іншій надає кредит на визначених умовах.
Блокчейн-технологія	Визначає можливість зберігати та оперувати великими обсягами даних, а також ресурсами учасників FinTech, відповідно реалізуючи транзакції осіб, котрі беруть участь основного контрагента, а саме банку або платіжної системи, та створюється криптовалюта за допомогою запису інформації про транзакції осіб, що є учасниками у їх проведенні і розташуванні блоків інформації поспіль один за одним. Блокчейн-платформами можна назвати «Skrill», «Transfer Wise» та міжнародні платіжні системи «WePay», «PayPal».
Надання онлайн-кредитів засобами електронних платіжних систем	Використання новітніх розробок у сфері реалізації онлайн-кредитування, мобільних платежів, грошових переказів, цифрових миттєвих переказів без потреби присутності клієнта по всьому світу. Зазначене знижує витрати і надає можливість запропонувати певні фінансові послуги на більш вигідних умовах. В Україні перший необанк «Monobank» створено у 2017 р.

Блокчейн-технологія в більшості орієнтована на генерування криптовалют, тобто особливого платіжного засобу, основа якого та ціна встановлюється на основі попиту та пропозиції на дану валюту. Поряд із цим блокчейн – багатофункціональна технологія, котра призначена для обліку різноманітних активів. Блокчейн фактично виступає засобом зберігання різноманітних даних у вигляді цифрового реєстру транзакцій, угод або контрактів.

Базова модель побудови блокчейн-платформи може бути представлена у вигляді послідовних операцій [75]:

1. Нові транзакції надсилаються на всі вузли мережі, що побудована за принципом однорангових мереж і отримує доступ до сегментів необроблених даних на цих вузлах.

2. Майнери додають транзакції, які знаходяться в необробленому пулі, до блоку.

3. Кожен майнер намагається знайти хеш блоку, який відповідає умовам, встановленим розробником (у блокчейні Bitcoin умовою є кількість нулів на початку хеша блоку). Така операція називається proof-of-work (підтвердженням роботи).

4. Після того, як майнер отримав хеш відповідного блоку. Блок інформації надсилається всім учасникам мережі. А самі майнери отримують винагороду за додавання блоків.

5. Вузол, який отримує цей блок, перевірить транзакцію, і немає так званої подвійної комісії. Якщо блог не пройде перевірку, цей блог буде видалено.

6. Якщо є консенсус щодо достовірності блогу, майнери починають працювати над новим блоком даних, заснованим на хеші тільки що доданого блока.

Узагальнену модель блокчейну можна представити на рис. 3.3.

Рисунок 3.3 – Схема реалізації здійснення транзакції із використанням блокчейн-технологій

Всі трансакції здійснюються з криптографічним підтвердженням, а кожен учасник мережі при встановленні програмного забезпечення блокчейн – технологій отримує набір із двох криптографічних ключів: для шифрування трансакції (закритого) і для верифікації трансакції (відкритого). Реалізацію міжнародних платежів за допомогою використання блокчейн – технологій представлено на рис. 3.4.

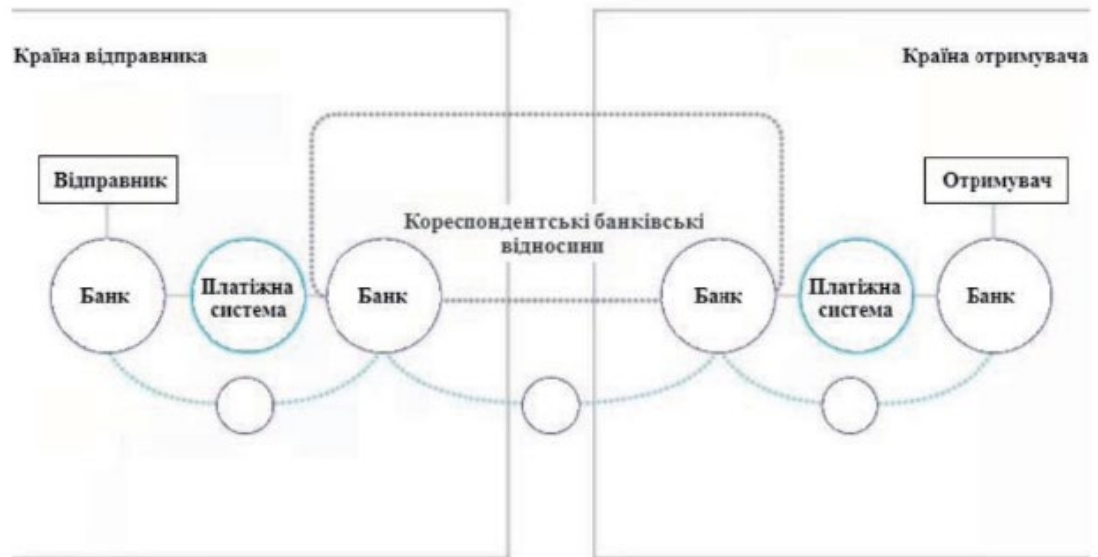

Рисунок 3.4 – Модель реалізації міжнародних платежів за допомогою технології блокчейну

Одже, досліджуваний комерційний банк ПАТ «Банк Восток» у своїй діяльності зосереджуватиметься на нових банківських продуктах створення за допомогою інформаційної платформи P2P (безперешкодного кредитування) та використанні Блокчейн-технології, що дає можливість реалізовувати трансакції орієнтовані використання криптовалют, а також новітні блокчейн- платформи «Transfer Wise» і «Skrill», а також міжнародні платіжні системи «WePay» і «PayPal» це дозволить урізноманітнити послуги, сформувати зручні мобільні додатки та створити необанківське середовище.

Поряд з перевагами використання інноваційних інструментів FinTech слід враховувати і ризики використання цих інструментів у ПАТ «Восток

Банк». Зокрема, слід звернути увагу на наявність стратегічних ризиків (необґрунтованих бізнес-рішень, які можуть знизити прибутковість активів банку); операційний ризик (складна операційна система інструментів FinTech); ризик кібератаки (не повний потенціал захисту IT-платформи); ризик аутсорсингу (передача багатьох бізнес-процесів банків створює невизначеність); ризик комплаєнс (ризик порушення правил банківської таємниці).

3.2. Рекомендації щодо впровадження інноваційних продуктів із використанням NFC- модуля

У сучасному цифровому середовищі важливу роль та значення має швидкість реалізації розрахунків. В даному аспекті, в діяльності банківських установ, в тому числі і досліджуваного банку ПАТ "Банк Восток" виходить реалізація платіжних інструментів з використанням технології безконтактних розрахунків та системи Pay Pass. ПАТ «Банк Восток» та MasterCard в Україні презентують новий безконтактний цифровий гаманець на платформі MasterCard Enablement Digital Service (MDES), який надає повний доступ до технології безконтактної оплати карткою чи смартфоном за технологією «комунікація найближчого поля» NFC (Near Field Communication) [2]. В науковій літературі, безконтактні картки визначають як інноваційний продукт, котрий дозволяє миттєво оплачувати необхідні рахунки лише приклавши платіжний засіб (картку або мобільний телефон) до терміналу. Провести зазначену оплату можливо із використанням платіжних карток міжнародних систем MasterCard із технологією PayPass та Visa із технологією PayWave, при цьому немає суттєвої необхідності підтверджувати пін-код та ставити підпис на отриманому чеку.

Зазначена технологія дає споживачу ряд переваг, зокрема:

1. Значно заощаджує час на здійснення покупки. При значній кількості покупок важливо клієнту оперативно розраховуватися не шукаючи готівкові

кошти, що дає можливість розвантажити клієнта та зекономити час на реалізації даних покупок.

2. Легкість використання. Достатньо лише прикласти картку до терміналу на касі і покупка миттєво буде оплачена.

3. Універсальність. Можливість використання платіжних карток із відповідними технологіями у різноманітних платіжних терміналах у всьому світі, при цьому не залежно чи термінал підтримує технологію PayPass/PayWave чи ні.

4. Різноманітність. Можливість відкриття карток із різними технологіями оплати PayPass/ PayWave.

5. Кешбек. Картки дають широкі можливості повернення частини коштів на картку при оплаті, фактично тим самим стимулюючи споживача до купівлі значної кількості товарів.

Використання технологій безконтактної оплати відбувається фактично через реалізацію наступних етапів (рис. 3.5):

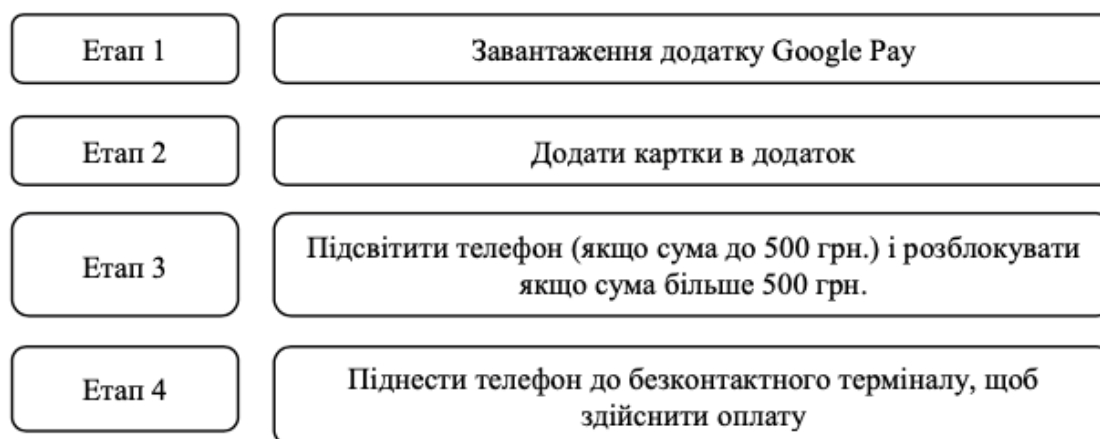

Рисунок 3.5 – Етапи реалізації безконтактної оплати із використанням модуля – NFC у смартфоні

У 2019 році в Україні емітовано та видано близько 6,7 млн. карток (на 67% ніж у попередньому періоді) котрі мають безконтактні засоби оплати, саме зазначене стимулює зростання випуску та привабливість даного платіж-

ного інструменту. Національний банк України зазначає зростання популярності безконтактних операцій, що також позитивно впливає на формування і розширення в нашій країні безконтактної платіжної інфраструктури. Із початку звітного 2020 року вітчизняна мережа торговельних POS-терміналів збільшилася на 14,1% – до 318,4 тисячі одиниць, при чому 89% платіжних терміналів визначають можливість здійснення безконтактної оплати.

Співвідношення загальної кількості контактних і безконтактних платіжних терміналів до чисельності постійного населення України (на 1 млн. населення) станом на 01 жовтня 2020 року становило 8,0 тис. шт. В той же час, регіональний розподіл на території України термінальної мережі є нерівномірним. Мінімальна кількість платіжних пристроїв на душу населення спостерігається у Луганській, Донецькій областях та на заході країни.

У цілому, вкрай важливим є процес стимулювання отримання безконтактних платіжних засобів у ПАТ «Банк Восток», що стимулюватиме збільшуватиметься швидкість обслуговування клієнтів та зростання їх кількості, забезпечуватиметься їх задоволеність. Наряду з цим, банківській установі важливо усвідомити і недоліки реалізації даних операцій:

1. Конфлікт інтересів комерційного банку та мобільного оператора. Зокрема і ті інші прагнуть все ж таки отримати контроль над реалізацією NFC платежів, в той же час тривають дискусії по обслуговуванню та оплаті за реалізацію даних операцій.

2. Розвиток карткової інфраструктури вважається проблемою з огляду повноцінного використання NFC-модуля. Як відзначають аналітики Celent, комерційні банки витратили значні кошти на просування пластикових продуктів, але банкам досі не вдається отримати великі прибутки завдяки реалізації платежів за допомогою модулів NFC, зазначивши, що акції коштують великих грошей. Запровадження безконтактних платежів, формування технології та інфраструктури, а також високі витрати створюють значні ризики для побудови та підтримки ІТ, пов'язаної з цим процесом.

3. Конфлікт інтересів між учасниками ринку та компаніями, що формують інфраструктуру безконтактних платежів.

3.3 Особливості забезпечення управління фінансовою безпекою банків в умовах COVID-19 та воєнних дій за рахунок використання онлайн-банкінгу

Останній рік відзначився рядом трансформаційних змін у всіх сферах людського життя у зв'язку із поширенням вірусу COVID-19. Ряд карантинних обмежень спонукають споживачів банківського сектору до більш активної цифрової взаємодії зі своїми клієнтами. Як показує світова практика, саме онлайн - банкінг сприяє збільшенню операційного прибутку у два рази та покращує операційну ефективність банку.

Хоча COVID-19 прискорив популяризацію цифрової трансформації, банків, у даному секторі існує багато невирішених проблем. За своєю сутністю онлайн-банкінг відзначається своєю дешевизною та простотою у користуванні, швидкістю обслуговування, персоналізацією продуктів та послуг. Однак формування необхідної технологічної бази, фінансових та людських ресурсів щодо реалізації всіх перерахованих переваг потребує тривалого часу. За даними Звіту про роздрібну банківську діяльність у 2020 році, представленому підрозділом фінансових послуг Cargemini, який пропонує світовим банкам, страховим компаніям та іншим фінансовим інститутам трансформаційні рішення у сфері ведення бізнесу та реалізації ІТ [67], фінансовий сектор перебуває у розпалі історичної трансформації, оскільки актуалізуються «нетрадиційні» гравці, що користуються цифровими технологіями, продовжують відстоювати досвід клієнтів та переосмислювати давно існуючі принципи. В умовах поширення COVID-19 цифровий банкінг набуває все більшої популярності: більше половини (57%) споживачів зараз віддають перевагу Інтернет-банкінгу, порівняно з 49% за попередній рік, та 55% віддають перевагу банківським мобільним додаткам, порівняно з 47% у минулому році.

У звіті зазначається, що банки повинні переорієнтувати свою діяльність в контексті моделі Open X – у вигляді відкритої платформи у форматі так званої «екосистеми», в якій учасники всіх розмірів та індустрій працюють разом та вільно обмінюються даними і ресурсами. Використання такої моделі стимулює розвиток інновацій, необхідних для збереження конкурентоспроможності банків, що є критично важливим для довгострокового успіху. Яскравим прикладом успішного впровадження технології Open X є компанія Uber.

У сфері банківської діяльності дана технологія вдало реалізована американським інвестиційним банком Goldman Sachs, що впроваджує технологічні рішення, які дозволяють йому надавати кредити малому та середньому бізнесу через платформу кредитування від Amazon. На початку 2020 року іспанська банківська група BBVA запустила пілотний проект з Amazon для продажу своїх фінансових та нефінансових сервісів. Співпраця з Amazon є лише частиною ще більш широкої стратегії BBVA, яка ставить перед собою ціль продавати свої банківські продукти через GAFA-гіганти (Google, Amazon, Facebook, Apple). З однієї сторони банки Goldman Sachs, і BBVA намагаються скористатися величезною дистрибуційною мережею Amazon для продажу своїх продуктів, а з іншої – компанії Amazon партнерство з банками дозволяє ще більше заробляти на своєму величезному маркетплейсі, при цьому обходячи деякі регуляторні обмеження.

Також, говорячи про технологію Open X, можна навести ще два приклади її успішного впровадження в банківську діяльність. Берлінський банк-челленджер (Challenger Bank of Berlin) № 26 співпрацює з лондонською службою грошових переказів TransferWise, щоб запропонувати клієнтам банку №26 економію на комісії за переказ.

Великий німецький банк Commerzbank співпрацює з Фінтех-компанією IDnow, яка використовує машинне навчання для відеоверифікації користувачів за допомогою смартфона або комп'ютера. В результаті конверсія у банку

зросла на 50%, а 30% клієнтів Commerzbank тепер підтверджують свою особистість через IDnow.

Споживачі банківського сектору очікують від своїх провайдерів фінансових продуктів і послуг цифрового досвіду, оскільки вони звикли до практики BigTechs в інших сферах свого життя. Традиційні банки визначають перед собою завдання відповідати цим очікуванням, враховуючи те, що з першого дня зосереджуються на досвіді клієнтів.

Модернізація традиційних систем ведення банківського бізнесу повинна бути пріоритетною для банків, які прагнуть прискорити своє зростання, оскільки очікування клієнтів постійно зростають, а ті, хто нехтує цим ризиком, можуть понести ще більші збитки.

Враховуючи пріоритет сучасних традиційних банків щодо отримання короткострокових прибутків над довгостроковою стійкістю, деякі банки функціонально «перевантажені». Ця ситуація викликає труднощі з інтеграцією нових технологій, що впливає на досвід клієнтів та досконалість роботи. Проте, незважаючи на проблеми із застарілою системою та переваги сучасного способу ведення банківської діяльності, банки неохоче впроваджують інноваційні заходи через рівень необхідних ресурсів та ризики, пов'язані з неефективною реалізацією.

Основною проблемою, яка стоїть на заваді впровадження цифрових технологій є безпека. Звіт виявив, що 80% банківських керівників назвали проблемами кібербезпеки та конфіденційності, застарілі технології управління даними (68%) та визначення правильних партнерів (73%).

Дослідження компанії Capgemini показують, що прогресивна модернізація є найкращим методом еволюції (54%) серед керівників банків, що дозволяє банкам модернізувати найважливіші функції та поступово трансформувати застарілі системи.

Партнерство також є одним із явних способів ведення успішного банківського успіху. Дві третини (66%) керівників банків заявляють, що для

впровадження інновацій та запуску нової концепції, працюючи самостійно, потрібно 1-2 роки; 58% повідомили, що для запуску продукту у співпраці з партнерами FinTechs / BigTech потрібно менше року. Проблеми регулювання та дотримання вимог (72%), а також погана ІТ-сумісність (72%) – ключові проблеми на шляху впровадження моделі Open X.

Окрім впровадження в банківський сектор технології Open X, на сьогодні виділяють ще сім ключових трендів у сфері розвитку цифрового банківництва (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Ключові тренди в розвитку Інтернет-банкінгу

Сутність тренду	Номер	Характеристика
Інтелектуальний банк	Тренд 1	Використання технології блокчейн для здійснення міжбанківських розрахунків
	Тренд 2	Здійснення платежів у режимі реального часу, які дозволяють управляти готівкою та ліквідністю
	Тренд 3	Адаптація хмарних технологій як інструмент підвищення операційної ефективності і стабільності
	Тренд 4	Віртуальні рахунки
Глибоке розуміння споживача	Тренд 5	Використання штучного інтелекту для дотримання правил із відмивання грошей
Відповідність даних	Тренд 6	Використання цифрових технологій допомагає банкам активізувати свої зусилля з кібербезпеки
Відкритий банк	Тренд 7	Банки будують відкриті портали в контексті Open X адаптації
	Тренд 8	Посилення співпраці з FinTechs для надання послуг малому та середньому бізнесу

Технологія блокчейн дозволяє банкам налагодити процес обміну даних та спілкування в режимі реального часу між різними зацікавленими сторонами. Прикладом успішного використання даної технології стала транснаціональна корпорація Standard Chartered Bank [68], що у 2020 р. завершила свою першу транскордонну транзакцію з акредитиву в нафтовій промисловості, ви-

користовуючи при цьому платформу Voltron для безперебійного обміну інформацією між гравцями із різних країн. Банк Таїланду співпрацює з Гонконгським валютним управлінням для вивчення шляхів використання технології блокчейн для забезпечення сумісності між бухгалтерськими рахунками для досягнення економічно ефективних транскордонних переказів[69].

В контексті використання блокчейну з'являється нове поняття як «цифрова валюта». Так, Банк Канади та Грошово-кредитний фонд Сінгапуру [70] співпрацюють над використанням технології розподіленого обліку та цифрових валют центрального банку, щоб зробити транскордонні платежі дешевшими, швидшими та безпечнішими. На початку 2020 року банки провели успішну пробну версію для обміну цифровою валютою за допомогою технології блокчейн.

Наступний тренд полягає у проведенні банківських операцій в режимі реального часу. Платежі в режимі реального часу усувають довгі кредитні строки для транскордонних платежів і дозволяють повернути кредити протягом декількох секунд. Прикладом успішної реалізації даного тренду є Single Euro Payments Area (SEPA), створена у 2017 р. як загальноєвропейська схема кредитування, яка забезпечує швидші та прозоріші платежі для корпоративних клієнтів. Так, французький банк Société Générale та американський банківський гігант JP Morgan здійснюють миттєві платежі для своїх європейських корпоративних клієнтів [71]. Deutsche Bank співпрацює з Serrala, глобальним B2B FinTech, для запуску першого інтерфейсу програмного додатку API (Application Programming Interface) для миттєвих платежів SEPA, який перетворив обробку своїх платежів із запланованих пакетних платежів на обробку в режимі реального часу [72]. Багато банків, такі як BBVA, Deutsche Bank, Natixis, Santander, Sberbank та UniCredit, приєдналися до міжнародної платіжної мережі Swift для тестування транскордонних платежів стандарту міжнародних розрахунків Global Payments Innovation (GPI) в режимі реального часу на європейському континенті [73].

Суть використання хмарних технологій полягає в тому, що банки переносять основні процеси та ІТ-архітектуру в хмару для досягнення операційної ефективності, що допомагає подолати застарілі обмеження інфраструктури та забезпечує чудові обчислювальні потужності для підвищення ефективності роботи. Наприклад, Південноафриканський Стандарт Банк [74] оголосив про плани перенести свої виробничі робочі навантаження, включаючи платформи, орієнтовані на клієнтів, і стратегічні основні банківські програми в хмару через веб-служби Amazon. Цей крок торкнеться всіх бізнес-підрозділів, включаючи управління особистими рахунками клієнтів, корпоративними інвестиційними банками тощо. Британський банк HSBC переніс свої глобальні процеси звітування про ліквідність зі своїх власних серверів на Google Cloud, що дозволило йому скоротити час звітування з 14 годин щодня до трьох годин [75].

Використання віртуальних рахунків не є новою технологією, однак постійно розвивається і удосконалюється. Управління віртуальними рахунками вийшло за межі інституційних клієнтів та перейшло на рівень корпорацій, які використовують їх для централізації функції казначейства та оптимізації банківських рахунків. Крім того, корпоративні клієнти можуть відкрити віртуальний рахунок для кожного підрозділу або клієнта, а також можуть повністю контролювати його. Так, HSBC у 2020 р. запустив віртуальні рахунки – мультивалютну систему, побудовану на основі традиційних рішень для віртуальних рахунків, яка забезпечує додаткові переваги, дозволяючи казначеям централізувати дебіторську заборгованість та платежі в рамках окремих структур [76].

Наступний тренд стосується процесу проблеми відмивання коштів через банки. Банки з питань протидії відмиванню коштів починають використовувати технологію штучного інтелекту та методи машинного навчання для більш швидкого аналізу транзакцій шляхом зменшення помилкових спрацьо-

вувань та більш ефективного виявлення нових сфер ризику. Так, американська компанія, яка замається дослідженнями у сфері машинного навчання Ayasadi використовувала свої результати досліджень в галузі протидії відмиванню коштів для аналізу транзакцій понад 500 точок даних для канадського Scotiabank та італійської банківської групи Intesa Sanpaolo. Також відбулося збільшення кількості попереджень, які потребували подальшого розгляду, що призвело до підвищення ефективності роботи цих банків [77].

Такі інноваційні технології, як біометрія, блокчейн та штучний інтелект, дозволяють покращити процес аутентифікації клієнтів, забезпечити більш безпечне зберігання та передачу даних, а також краще виявлення підозрілих дій. Всі перераховані технології ускладнюють кіберзлочинцям здійснювати шахрайські дії із рахунками клієнтів банку. Такі банки як Citi та NatWest Bank запровадили використання біометричної автентифікації для своїх мобільних додатків, щоб їхні клієнти могли безпечно отримувати доступ до своїх рахунків або здійснювати платежі за допомогою відбитків пальців або розпізнавання обличчя [78]. Банк HDFC, головний офіс якого знаходиться в Мумбаї, у 2019 році пройшов успішно пілотний проєкт Центру оперативної кібербезпеки, керованого штучним інтелектом, призначеного для моніторингу інсайдерських загроз та виявлення невідповідностей, поведінкових та евристичних аномалій [79].

Таким чином, для комерційних банків, що розробляють перспективний план конкурентоспроможності, нові технології стануть ключовою складовою для інноваційного розвитку, необхідного для створення високоефективних продуктів та послуг, орієнтованих на клієнтів.

Відносно вітчизняного банківського сектору, то можна сформулювати наступні рекомендації щодо реалізації представлених трендів:

- використання технології блокчейн, поряд з автоматизацією, допоможе підвищити загальну ефективність врегулювання внутрішніх та зовніш-

ніх міжбанківських відносин, отримати точну структуру ризиків для фінансування торгівлі, захищену криптографічними підписами та смарт-контрактами;

- для реалізації технології платежі в режимі реального часу потрібно залучати додаткові інвестиції в модернізацію бек-офісних процесів. На даний момент актуальним є переведення в режим реального часу облік прогностичних залишків, які можуть полегшити проблеми з оцінкою ліквідності корпоративних клієнтів, короткострокових кредитних пропозицій за індивідуальними ціновими пунктами, управління оборотним капіталом;

- для переходу до використання хмарних технологій необхідно запустити програми навчання та сертифікації для підвищення кваліфікації всіх співробітників з даного питання. Інтегруючи банківські додатки в хмару або створюючи власні хмарні програми для пропозиції нових послуг, банки можуть скоротити час виходу на ринок та залучити нові можливості для бізнесу;

- штучний інтелект та поведінкове моделювання допоможуть комерційним банкам підвищити загальну ефективність та результативність програм протидії відмиванню коштів, що дозволить банкам перенаправити частину людських ресурсів у більш стратегічні сфери прийняття рішень;

- банки можуть покращити свій бренд-менеджмент за рахунок довіри клієнтів, в контексті забезпечення та реалізації ініціатив з кібербезпеки;

- співпраця з вітчизняними та міжнародними компаніями FinTechs дозволить банкам збільшити можливості перехресного продажу та підвищення продажів шляхом повторення та розширення пропозицій банківських послуг для бізнес-клієнтів.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі магістра обґрунтовано рекомендації щодо впровадження інноваційних продуктів в діяльність банків в системі забезпечення управління фінансовою безпекою банку в умовах COVID – 19 та воєнних дій.

Під час виконання кваліфікаційної роботи було отримано наступні результати:

З'ясовано сутність фінансової безпеки банків та охарактеризовано зміст і функції механізму забезпечення управління фінансовою безпекою банків.

Цифрова економіка та швидке поширення новітніх технологій спричинили кардинальні зміни у фінансовому секторі. Особливо на рівні змін у відносинах між центральними банками та депозитними компаніями, фізичними та юридичними особами. Ще одним поштовхом для розвитку інноваційних послуг у банківській сфері стала пандемія COVID-19 та воєнні дії. Спочатку це призупинило впровадження фінансових технологій (FinTech) через негативні очікування та запровадження суворого режиму жорсткої економії. Проте довгий період пандемії створив умови, за яких впровадження інноваційних фінансових технологій стає запорукою діяльності, яка ефективна в умовах жорсткої конкуренції на світовому ринку фінансових послуг.

Вивчено інноваційні послуги, що існують на ринку банківських продуктів України в умовах COVID – 19 та воєнних дій. Інформатизація суспільства призвела до кількох значних змін у фінансових відносинах у банківському секторі економіки. Таким чином відбулися зміни в структурі попиту на банківські послуги та банківські продукти, а також методах та способах взаємодії банку, держави та клієнта, таким чином впроваджено:

– ряд систем безконтактної оплати (PayPass, MasterCard Contactless, Visa payWave та ін.)

– низку платіжних систем, які, насамперед, використовують технологію NFC (Apple Pay, Google Pay і Garmin Pay).

– ідентифікація за допомогою біометричних технологій (такі як: сканування обличчя, рогівки, відбитків пальців, та ін.)

– технології блокчейн (Blockchain), що ефективно застосовуються в Україні при підвищенні безпеки здійснення банківських операцій та запобіганні збоєм у роботі надання фінансових послуг;

– технології штучного інтелекту та великих даних (AI та Big Data) для створення нових сервісів, аналізу та залучення нових клієнтів.

– Інтернет-банкінг, який зараз зазнав серйозної трансформації і став цілою системою банківських послуг. Доступний 24 години на добу з онлайн-банкінгом, Lifestyle Services, Marketplace, вбудованим голосовим помічником, яким можна керувати різними способами та отримувати персоналізовані послуги;

- віртуальна банківська технологія, що дозволяє клієнтам отримувати доступ до банківських послуг незалежно від місця і часу здійснення операції.

Проаналізовано організаційно-економічну структуру ПАТ «Банк Вос-ток» та вивчено чинники впливу на забезпечення управління фінансовою безпекою банку.

Визнається, що на фоні вищезазначених досягнень існує кілька проблем у впровадженні фінансових інновацій у банківському секторі. Серед головних варто виділити:

– низький рівень правової та нормативної невизначеності щодо впровадження та використання інноваційних банківських технологій;

- низьке проникнення інновацій в український фінансовий сектор та відсутність стабільного каналу для міжнародного обміну досвідом;
- недостатній захист каналів зв'язку та передачі даних. І, як наслідок – підвищення рівня ризику шахрайства в секторі банківських послуг;
- збільшення вартості використання інноваційних фінансових технологій на національному та міжнародному рівнях;
- нерівномірність та відмінності у рівні розвитку та використанні інноваційних фінансових технологій в українському банківському секторі;
- різний рівень кваліфікації працівників фінансового сектору;
- низька поінформованість клієнтів банку. Це робить його непопулярним і бракує попиту на деякі інноваційні фінансові послуги;
- загальна відсталість фінансових і небанківських фінансових установ та українського фінансового ринку від світових тенденції впровадження фінансових інновацій.

Розглянуто застосування технологій FinTech і Blockchain, а також інноваційних продуктів із використанням NFC – модуля. Установлено, що в своїй діяльності досліджуваний комерційний банк ПАТ «Банк Восток» повинен орієнтуватися на нові банківські продукти через створення інформаційної платформи безперешкодного кредитування P2P, використовувати Блокчейн-технологію, що дає можливість реалізовувати трансакції орієнтовані використання криптовалют, а також новітні блокчейн- платформи «Skrill», «Transfer Wise», міжнародні платіжні системи «PayPal», «WePay», що дасть можливість оперативно та безперешкодно реалізовувати платежі, а також формувати зручні мобільні додатки для диверсифікації послуг створюючи середовище необанку. Поряд із перевагами використання інноваційних інструмен-

тів FinTech необхідно враховувати ризики для ПАТ «Банк Восток» використання даних інструментів. Зокрема необхідно відмітити наявність стратегічних ризиків (нераціональні управлінські рішення, котрі можуть знизити рентабельність активів банку); операційний ризик (складна операційна система FinTech-інструментів); комплеанс-ризик (ризик не дотримання правил конфіденційності банківських операцій); ризик – аутсорсингу (передача значної кількості бізнес-процесів у банку призводить до невизначеності); ризик кібератак (не можливість повноцінного захисту ІТ-платформ).

Розроблено рекомендації щодо впровадження інноваційних банківських послуг та забезпечення управління фінансовою безпекою ПАТ "Банк Восток" в умовах COVID – 19 та воєнних дій. Виявлено, що ефективність впровадження інноваційних банківських послуг в банківські установи проявляється не тільки у можливості зекономити певну кількість праці, часу, ресурсів і грошових коштів, а й отримати додатковий дохід за рахунок збільшення кількості клієнтів, ресурсів, що сприяє створенню умов для стабільного розвитку і зміцнення конкурентної позиції.

В Україні є значна частка інноваційних ініціатив у секторі комерційних банків.

Як правило, українські банки приваблює досвід західних партнерів, що унеможлиблює отримання власного досвіду та власних унікальних розробок, але дозволяє зменшити витрати на створення нових продуктів, тестування і апробацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. М. Інтернет-банкінг: особливості та перспективи розвитку банківській системі України. Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. С. 707-712.
2. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2018 року. Національне рейтингове агентство «Рюрік». URL: http://ru-rik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2018.pdf
3. Артеменко О. Клієнтоорієнтований банк: міфи і секрети успішного втілення стратегії // Дзеркало тижня. – 2018. – № 11. – С.11.
4. Афанасенко М.В. Сутність та значення рейтингових оцінок у процесі управління банком. // Вісник Української Академії банківської справи. 2018. №1 (30). С.72-76.
5. Бабкіна І. Досвід зарубіжних країн щодо рейтингової оцінки діяльності банків. Вісник Національного банку. 2016. № 6. С. 31-33.
6. Банки та банківська справа / за ред. ІТ. Балабанова. К., 2013. 304 с.
7. Банківські операції : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 696 с.
8. Банківські операції: Підручник / За ред. В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янської. К.: Знання, 2006. 727 с.
9. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру. Економіка і прогнозування. - 2006. - № 1. С. 7-25.
10. Бегун К.А. Ко-брендінг як засіб стимулювання продажу банківських продуктів і створення іміджу банківській організації. Економіка та підприємництво. 2009. Вип. 23. С 265-271.
11. Безконактні платіжні картки URL: <https://www.ukrsotsbank.com/current/view/8/>
12. Березуцький В. В., Бондаренко Т. С., Валенко Г. Г. та ін. Основи охорони праці. Х.: Факт, 2005. 480 с.
13. Бегун В.В., Науменко І.М. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): Навч. посібник. К., 2011. 344 с.
14. Болгар Т.М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України [Текст] : Автореферат... к. економічних наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / Болгар Т. М. – Суми : ДВНЗ «Укр. акад. банківської справи НБУ», 2009. – 21 с.
15. Викулов В.С. Концептуальний похід к разработке инновационной стратегии коммерческого банка // Финансовый менеджмент. – 2004. – № 5. – С.107–121.
16. Викулов В.С. Типология банковских инноваций // Финансовый менеджмент. – 2004. – № 6. – С.75–82.
17. Внукова Н.М., Колодізева С.О. Удосконалення організації діяльності банків за логістичним підходом. Фінанси України. 2012. №5. С.68- 77.
18. Вовк В.Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку / В.Я. Вовк // Проблеми економіки. – 2017.– № 4. – С. 200-204.
19. Волосович С.В. Віртуальна валюта: глобалізаційні виклики і перспективи розвитку. Економіка України. 2016. № 4. С. 68–78.

20. Гавриленко В. Проблеми вдосконалення організації обліку розрахунків через інтернет-банкінг. Збірник наукових праць ЧДТУ. 2018. Вип.35. С. 47 -52.
21. Гайдай І. Ю., Меркушева Д.В. Зарубіжний досвід упровадження Інтернет-банкінгу та перспективи його використання в Україні. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VDie/2011_1/files/47.pdf (дата звернення до ресурсу 8.09.2022)
22. Гетьман Л. Г. Напрями розвитку інноваційної діяльності у банківській сфері. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2016. № 12(2). С. 49-54.
23. Гнилякевич І.В., Голубник О.Р., Палько І.М. Просування банківських послуг в умовах українського ринку інноваційних технологій. Сталий розвиток економіки. 2012. № 6(16). С 313-318.
24. Грачев М.В., Кулагин А.С., Симаранов С.Ю. Инновационное предпринимательство, его риски и обеспечение безопасности // Инновации. – 2001. – № 8. – С.65–70.
25. Губарева І.О. Забезпечення управління економічною безпекою банку : монографія /І.О. Губарева, О.М. Штаєр; Міністерство освіти і науки України. - Харків : Інжек, 2013. 309 с. : табл., схеми.
26. Дзюблюк О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації стратегії розвитку в Україні. *Фінанси України*. 2005. № 6. С. 41–49.
27. Дибя М.І., Осадчий Є.С. Фінансові інноваційні інструменти у банківській системі. Стратегія економічного розвитку України. 2018. № 42. С. 99–109.
28. Домінова І.В. Форми електронного банкінгу: еволюція, переваги та недоліки. Облік і фінанси. 2016. №2. С. 104-109.
29. Євченко Н.Г. Вплив податкових ризиків на фінансову безпеку банку / Н.Г. Євченко, О.А. Криклій // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 25. – С. 45-52.
30. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: монографія. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. 348 с.
31. Єсіна О. Г. Інтернет-банкінг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Вісник соціально-економічних досліджень. 2018. № 1(48). С. 209-213.
32. Жердецька Л.В., Городинський Д.І. Розвиток банківських технологій: загрози та можливості для банків. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 583–588.
33. Закон України «Про Національний банк України» : затверджено постановою Верховної Ради України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення до ресурсу 8.04.2022)
34. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення до ресурсу 8.04.2022)
35. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» : затверджено постановою Верховної Ради України від 05.04.2001 № 2346-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення до ресурсу 8.04.2022)
36. Запорожець О. І., Протоєрейський О. С., Франчук Г. М., Боровик І. М. Основи охорони праці. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

37. Зачасова Н.В. Особливості забезпечення фінансової безпеки комерційних банків в Україні. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2017. - № 4. с. 74-78.
38. Золотарьова О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pepe_2019_1_5 (дата звернення до ресурсу 22.10.2022)
39. Зубок М.І. Безпека банківської діяльності // Служба безпеки. – 2002. – №8. – С.8–9.
40. Іванова Т.Г. Оцінка конкурентної позиції банків України. Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2014. № 1. С. 43-46.
41. Кифяк Р. Альтернативні канали продажу банківських продуктів як пріоритетний напрям розвитку банківського бізнесу. Вісник НБУ. 2011. № 10. С 106-110.
42. Коваленко В.В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. Приазовський економічний вісник. 2018. Випуск 4(09). С.127-133.
43. Коваленко В.В.. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія. Одеса: ОНЕУ. 2017. 304 с.
44. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року: затверджена Постановою Правління НБУ від 18 травня 2015 р. № 391. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kompleksna-programa-rozvitku-financevogo-sektoru-ukrayini-do-2020-roku> (дата звернення до ресурсу 8.09.2022)
45. Копилук О.І., Музичка О.М. Банківські операції : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 536 с.
46. Корпанюк Т. М., Застосування мобільних додатків в бізнесі та їх облік. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6181>
47. Кривич Я.М. Вплив інновацій на стратегічний розвиток банку. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58825/7/Kryvych_Innovatsii.pdf;jsessionid=5EA5A3A165B21646BF2A3528FB90BF4E
48. Кузнецова М.А., Гуйгова Ю.І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. Електронний журнал «Ефективна економіка» URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8088>
49. Кулешов С. Банкоматы для мелочи. URL: http://profession-ali.ru/Soobschestva/kakie_novye_tehnologii_nuzhny_sberbanku/bankomaty_dlya_melochi/.)
50. Кулініч О. А. Інтернет-банкінг в Україні як складова розвитку мережної інфраструктури. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. Х. : ХДУХТ, 2017. Вип. 2 (14). С. 421–429.
51. Меда Н.С. Поняття банківського товару і його зв'язок із категоріями «банківський продукт», «банківська послуга» та «банківська операція». Збірник наукових праць. 2018. Вип. 38. С 196-204.
52. Михайлюк Г. О. Розвиток Інтернет-банкінгу як нетрадиційної банківської операції. URL: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Pravo/9_5726_4.doc.htm
53. Міщенко В.І., Міщенко С.В. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг. Фінансовий простір. 2018. № 1(29). С. 75-79.
54. Міщенко С. В. Удосконалення інституційних засад організації та регулювання готівкового грошового обігу. URL:

<http://fkd.org.ua/article/viewFile/29551/26488> (дата звернення до ресурсу 8.10.2022)

55. Міщенко С., Дашенко О. Світовий досвід організації готівкового грошового обігу та його використання в Україні. Вісник ТНЕУ. 2018. №2. С.28-37.

56. Міщенко С.В. Економіко-статистичний аналіз факторів монетизації економіки. Вісник НБУ. 2012. № 1. С. 31-33.

57. Наглядова статистика : офіційний сайт НБУ. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 12.09.2022).

58. Науменкова С.В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури: монографія / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Університет банківської справи, Центр наукових досліджень НБУ, 2009. – 384 с.

59. Національний банк приєднався до Глобальної мережі фінансових інновацій. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-priyednavsya-do-globalnoyi-mereji-finansovih-innovatsiy> (дата звернення: 12.10.2022).

60. Нікітін А. В., Бортніков Г. П., Федорченко А. В. Маркетинг у банку : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2019. 432 с.

61. Орлюк О.П. Банківське право: навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 376 с

62. Основи економічної безпеки : підруч. / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 236 с.

63. Офіційний сайт комерційного банку ПАТ «Банк Восток». URL: <https://bankvostok.com.ua/#/>

64. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

65. Перепечай Н.М. Перспективи розвитку ринку нетрадиційних банківських послуг. *Фінанси України*. 2019. № 3. С. 133–139.

66. Перехрест Л. М. Вплив ризиків та загроз на фінансову безпеку банків. Соц. екон. пробл. сучас. періоду України. 2018. - Вип. 1. С. 271-279.

67. Попович О.В., Войновська. К.О. Особливості аудиту інформаційної безпеки банку при роботі з електронними грошима / О.В. Попович, К.О. Войновська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2019. – № 12. – С. 127–130.

68. Прасолова С. П., Вовченко О. С. Банківські операції : навч. посіб. та практ. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 568 с.

69. Привалова І.М. Р2Р-кредитування як елемент конкуренції на ринку банківських послуг України. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2021. № 2(42). С. 84–88.

70. Про призупинення здійснення фінансових операцій : Постанова Національного банку України № 466 від 06.08.2014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0466500-14#Text> (дата звернення: 12.03.2021).

71. Прокопенко І. Ф., Ганін В. І., Соляр В. В., Маслов С. І. Основи банківської справи: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 410 с.

72. Пурій Г.М. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України. *Фінансовий простір*. 2017. № 3(27). С. 41–45.

73. Розвиток FinTech в Україні: новий проект від Нацбанку. URL: <https://tehnot.com.ua/razvitie-fintech-v-ukraine-novyj-proektot-natsbanka>.

74. Сидорук І.С. Перспективи розвитку новітніх послуг комерційних банків України. *Науковий блог Національного університету «Острозька академія»*. URL : <https://naub.oa.edu.ua/2014/perspektyvy-rozvytku-novitnih-poslugh-komertsijnyh-bankiv-ukrajiny/>
75. Сорокин А.М. Банковские инновации // *Акционер*. – 2003. – № 2–3. – С.27–33.
76. Степаненко В. Дистанційні банківські послуги на українському ринку. *Мережа і бізнес*. 2020. № 4(23). С. 98-104.
77. Тарасюк М.В., Кошєєв О.О. Інновації в глобальній цифровій сфері: оцінка трансформацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2017. Вип. 131. С. 94–110.
78. Трохименко В.І. Сутність та структура сучасного ринку банківських послуг. *Економіка. Проблеми економічного становлення*. 2020. № 2. С. 76–81.
79. Усоскин В.М., Белоусова В.Ю., Козырь И.О. Финансовое посредничество в условиях развития новых технологий. *Деньги и кредит*. 2020. № 5. С. 14–21.
80. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.; заг. ред. : А.О. Єпіфанова; ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2009. – 295 с.
81. Фінансова безпека банківської діяльності: навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни «Безпека банків» / [уклад. О.Л. Пластун, С.М. Побережний, Т.М. Болгар]; ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 180 с.
82. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf.
83. Фінтех і блокчейн: технології, які «підривають» банківський сектор URL: <https://ceoclub.com.ua/notes/blockchain> (дата звернення до ресурсу 8.09.2022).
84. Чикалов Д.С. Застосування технологій FinTech і Blockchain у банківській діяльності. *Науковий простір: Аналіз, сучасний стан, тренди та перспективи*: матеріали II Всеукраїнської студентської наукової конференції (Львів, 11 листопада 2022 р.). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С 11-13.
85. Kondratenko, N., Doroshenko, H., Ternova, I., Babych, S., & Dorosheko, O. (2020). ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PROVISION OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*, 1(32), 129-137. doi: <http://dx.doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200301>
86. L. Obolentseva, V. Tretyak, I. Ternova , I. Segeda , A. Shved. (2021). METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT OF AN ENTERPRISE. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*, 2(37), 244-251. doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.230247>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.2 – Напрями визначення поняття «фінансова безпека банку»

Автор, джерело	Визначення
Захисний підхід	
Барановський О.І [10]	«Сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує».
Епіфанов А. [82] Болгар Т. [15]	«Стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку».
Євченко Н., Криклій О. [31]	«Такий фінансовий стан, який характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, забезпечує ефективний розвиток банку в поточному та наступних періодах».
Вовк В. [19]	«Такий стан банку (банківської системи в цілому), що характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім та внутрішнім загрозам банківської діяльності для забезпечення нормального функціонування та розвитку в умовах дестабілізуючого впливу оточуючого середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави), а основною метою безпеки банку є забезпечення конкурентоспроможності як окремого банку, так і банківської системи в цілому на ринку банківських послуг та недопущення можливості отримання збитків або втрати частини прибутків внаслідок реалізації внутрішніх та зовнішніх загроз».
Дмитров С. О. [27]	«Це захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому він функціонує».
Ресурсно-функціональний підхід	
Голобородько Ю. О. [30]	«Стан банківської установи, який характеризується оптимальним рівнем залучення розміщення ресурсів при мінімізації загроз та негативних явищ і характеризує здатність банків до саморозвитку і підвищення ефективності та конкурентоздатності».

Продовження табл. А.1

Барилюк М. М.-Р. [10]	«Стан найефективнішого використання корпоративних ресурсів банку, який відображається через найкращі значення фінансових показників прибутковості та рентабельності, якості управління та використання основних та оборотних коштів банку, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами банку, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансового стану банку і перспектив його технологічного та фінансового розвитку».
Системний підхід	
Горалько О. В. [31]	Сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини, попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує.
Лісняк А.Є. [70]	Динамічний фінансовий стан банку, що характеризується стабільною захищеністю його фінансових інтересів від ідентифікованих ендегенних і екзогенних загроз та здатністю забезпечувати реалізацію своїх фінансових інтересів, місії і завдань, а також власний розвиток достатніми обсягами фінансових ресурсів.
Євченко Н. Г., Криклій О. А. [40]	Фінансовий стан банку, який характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток банку в поточному та наступних періодах.
Конкурентний підхід	
Костюченко О.Є. [62]	Стан забезпечення конкурентоспроможності як окремого банку, так і банківської системи загалом на ринку банківських послуг і недопущення можливості отримання збитків або втрати частини прибутків унаслідок реалізації внутрішніх та зовнішніх загроз

Джерело: складено автором

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Основні показники діяльності банку за 2017 - 2020 рр.

Показник	Роки				Відхилення (+, -)					
	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2018/2017		2019/2018		2020/2019	
					тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Приміщення, обладнання та нематеріальні активи	69578,0	68726,0	75450,0	139234,0	-852,0	-1,22	6724,0	+9,78	63784,0	+84,54
Активи	7764880,0	8436016,0	9340960,0	10724591,0	671136,0	+8,64	904944,0	+10,73	1383631,0	+14,81
Власний капітал	523021,0	608089,0	710410,0	963780,0	85068,0	+16,26	102321,0	+16,83	253370,0	+35,67
Зобов'язання	7241859,0	7827927,0	8630550,0	9760811,0	586068,0	+8,09	802623,0	+10,25	1130261,0	+13,10
Прибуток / (збиток) до оподаткування	116919,0	100827,0	145547,0	219896,0	-16092,0	-13,76	44720,0	+44,35	74349,0	+51,10
Чистий прибуток	95388,0	82465,0	122104,0	182407,0	-12923,0	-13,55	39639,0	+48,07	60303,0	+49,39

Продовження додатку Б

Таблиця Б.2 – Динаміка і структура доходів ПАТ "Банк Восток" за 2017 - 2020 рр.

Показник	За 2017 р.		За 2018 р.		За 2019 р.		За 2020 р.		Абсолютний приріст, тис. грн..				Темп росту, %			
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	в порівнянні з попереднім роком			за пе- ріод аналізу	в порівнянні з попереднім роком			за пе- ріод аналізу
									2018 р.	2019 р.	2020 р.		2018р.	2019р.	2020 р.	
Процентний дохід	801569,0	78,44	877088,0	73,76	992763,0	69,81	1160417,0	67,57	75519,0	115675,0	167654,0	358848,0	109,42	113,19	116,89	144,77
Комісійний дохід	197251,0	19,30	290638,0	24,44	407570,0	28,66	537377,0	31,29	93387,0	116932,0	129807,0	340126,0	147,34	140,23	131,85	272,43
Інший операційний дохід	23005,0	2,26	21357,0	1,80	21738,0	1,53	19438,0	1,13	-1648,0	381,0	-2300,0	-3567,0	92,84	101,78	89,42	84,49
Усього доходів	1021825,0	100,00	1189083,0	100,00	1422071,0	100,00	1717232,0	100,00	167258,0	232988,0	295161,0	695407,0	116,37	119,60	120,76	168,06

Продовження додатку Б

Таблиця Б.3 – Динаміка і структура витрат ПАТ "Банк Восток" за 2017 - 2020 рр.

Показник	За 2017 р.		За 2018 р.		За 2019 р.		За 2020 р.		Абсолютний приріст, тис. грн..				Темп росту, %			
	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	в порівнянні з попереднім роком			за період аналізу	в порівнянні з попереднім роком			за період ана- лізу
									2018 р.	2019 р.	2020 р.		2018р.	2019р.	2020р.	
Процентні витрати	441109,0	50,28	377283,0	51,12	420789,0	46,79	504919,0	47,54	-63826,0	43506,0	84130,0	63810,0	85,53	111,53	119,99	114,46
Комісійні витрати	68054,0	7,76	103991,0	14,10	148921,0	16,56	204731,0	19,28	35937,0	44930,0	55810,0	136677,0	152,81	143,21	137,47	300,83
Адміністративні та інші операційні витрати	368203,0	41,96	256746,0	34,78	329593,0	36,65	352399,0	33,18	-111457,0	72847,0	22806,0	-15804,0	69,73	128,37	106,91	95,70
Усього витрат	877366,0	100,00	738020,0	100,0	899303,0	100,0	1062049,0	100,00	-139346,0	161283,0	162746,0	184683,0	84,12	121,85	118,09	121,04

Додаток В

Таблиця В.1 – Чинники впливу на фінансову безпеку банку, генеровані міжнародним середовищем

	Можливості для забезпечення ФБ КБ	Ризики, загрози ФБ КБ
Економіко-соціальні	Фаза розвитку світової економіки сприятлива для залучення фінансових ресурсів на міжнародних ринках капіталу; Глобалізація економік світу, що передбачає лібералізацію, посилення концентрації банківських активів та капіталів; Позитивне сприйняття іміджу вітчизняних банків на закордонних ринках капіталу; Стимулювання конкуренції через входження в вітчизняний банківський сектор ТНБ(транснаціональних банків)	Функціонування світової економіки в умовах спаду та кризи; Надмірна експансія іноземного банківського капіталу; Розвиток віртуальних валют; Нераціонального використання кредитів залучених закордоном; Реалізація ТНБ стратегії експансії світового економічного простору.
Політико-правові	Стабільна політична ситуація в світі та ліберальне законодавство в країні залучення банківського капіталу; Розроблення нових принципів банківського нагляду Базельським комітетом; Відсутність законодавчих обмежень для вітчизняних банків для виходу на міжнародні ринки капіталу;	Загострення конфлікту на Сході України та окупація Криму; Потенційна неспроможність банку виконати вимоги Базельського комітету; Посилення протекціоністських заходів в країнах-реципієнтах щодо експансії вітчизняного банківського капіталу.
Технологічні	Доступ до інформації про закордонних емітентів цінних паперів, про можливості залучення фінансових ресурсів за кордоном; Використання передових банківських технологій, розроблених за кордоном;	Неможливість диверсифікувати пакет ЦП банку, оскільки доступ до інформації про закордонних емітентів обмежений; Низький рівень розвитку інформаційних технологій в Україні Отримання технологічних переваг іноземними банками.

Продовження додатку В

Таблиця В.2 – Чинники впливу на фінансову безпеку банку, що генеруються національним середовищем

	МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФБ КБ	РИЗИКИ, ЗАГРОЗИ ФБ КБ
ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ	Сприятлива фаза розвитку вітчизняної економіки для збільшення доходів; Макроекономічні показники: а) рівень ВВП/ ВВП на душу населення; б) інвестиційний клімат країні; в) обсяг прямих іноземних інвестицій; г) наявні доходи населення, д) рівень інфляції Високий рівень довіри до банківського сектору; Стабільність грошово-кредитної та податкової політики: а) фінансова підтримка та рефінансування банків з боку держави; б) наявність податкових пільг; в) сприятливим режим оподаткування банківських операцій; Високий ступінь економічної свободи; Кредитний рейтинг країни; Сприятлива кон'юнктура міжбанківського кредитного ринку; Розвинений фондовий ринок	Збільшення розриву в доходах громадян всередині країни, як наслідок: а) нестача заощаджень для розміщення на депозитах в банку через низький рівень доходів населення; б) дострокове вилучення депозитів через низький рівень доходів населення; в) неможливість повернути виданий кредит; Непередбачувана та нестабільна грошово-кредитна політика держави: а) зміна облікової ставки НБУ; б) скорочення обсягів рефінансування; в) зміна норм обов'язкового резервування; г) девальвація гривні; д) мінливість обов'язкових економічних нормативів НБУ; е) надмірний податковий тиск; Зниження кредитного рейтингу країни (кредитний рейтинг банку не може бути вищим від суверенного рейтингу країни);
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ	Конкурентне середовище та методи конкурентної боротьби в банківському бізнесі; Регулювання з боку держави за рухом фінансових потоків банку; Імплементация вимог базельського комітету в вітчизняне законодавство; Стабільність політичної ситуації на території України; Якісна та стабільна законодавча база щодо регулювання банківської діяльності;	Використання методів недобросовісної конкуренції, підкуп державних службовців; Виведення капіталу в офшорні зони; Обмеження з боку держави до виходу на міжнародні ринки капіталу; Використання банківських установ для легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом; Неспроможність виконання міжнародних стандартів банківського нагляду та регулювання; Ескалація конфлікту на сході; Відсутність єдиного кодифікованого акту регулювання банківської діяльності, як наслідок розпорошеність законодавчої бази; Мінливість вітчизняного законодавства у сфері банківництва.

Продовження табл. В.2

ТЕХНОЛОГІЧНІ	Високий рівень розвитку технологій та розроблення власного технічного та програмного забезпечення діяльності банку; Рівень надійності та технічного захисту комп'ютерів, програмного забезпечення банку,	Втрата науково-технічного потенціалу, позицій на ключових напрямках науково-технічного прогресу щодо розроблення передових банківських технологій, програмного забезпечення діяльності банку; Розкрадання, шахрайські дії в банківській діяльності з використанням комп'ютерних мереж, Internet та ЕОМ конкурентами, зловмисниками
--------------	--	--

Продовження додатку В

Таблиця В.3 – Чинники впливу на фінансову безпеку банку, що генеруються безпосереднім середовищем функціонування банку

	ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ФБ КБ	МОЖЛИВІСТЬ ПРОЯВУ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ	Фінансово-економічні можливості в розрізі: 1. кредитної діяльності: 1.1. Управління кредитним портфелем банку на основі репрезентативних даних аналізу поточної ситуації в умовах нестабільності зовнішнього середовища 1.2. Сегментарна диверсифікація активів банку 1.3. Система об'єктивної оцінки кредитоспроможності позичальника 1.4. Наявність високоліквідного заставного майна 1.5. Дослідження структури кредитного портфеля в розрізі груп ризику, ступеня забезпеченості, форм власності позичальників, галузевої спрямованості виданих кредитів 1.6. Наявність та розвиненість клієнтської бази	Фінансово-економічні загрози, ризиків розрізі: 1. кредитної діяльності: 1.1. Необгрунтоване зростання кредитного портфеля банку, як наслідок зростання обсягів резервів; 1.2. Необгрунтована пролонгація кредитної заборгованості позичальника; 1.3. Надмірна концентрація кредитних операцій в одному сегменті ринку; 1.4. Низька якість оцінки кредитоспроможності позичальника 1.5. Недостатній обсяг заставного майна чи його низька вартість.
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ	2. депозитної діяльності; 2.1. Співвідношення дорогих і низькооплачуваних депозитних ресурсів підтримується на такому рівні, щоб відповідна рентабельність банківської установи та ліквідність балансу були забезпечені 2.2. Використання засобів та шляхів зменшення процентних витрат за депозитними ресурсами 2.3 взаємоузгодженість та оптимізація кредитних та депозитних операцій за сумами та термінами розміщення та погашення зобов'язань 2.3 наявність конкурентних переваг щодо асортименту депозитних продуктів та їхньої вартості	2. депозитної діяльності: 2.2. Незбалансована ліквідність; 2.3. Низький рівень економічної ефективності депозитної політики; 2.3. Прорахунки при визначенні ціни депозитних продуктів
	3. інвестиційної діяльності; 3.1. Диверсифікація джерел інвестування 3.2. Оптимальне співвідношення ризику і прибутковості інвестиційного портфеля 3.3. Гнучке управління інвестиційним портфелем банку	3. інвестиційної діяльності: 3.1. Неефективне управління інвестиційним портфелем банку; 3.2. Інвестування в ЦП ненадійного емітента; 3.3. Купівля фіктивних ЦП.

Продовження табл. В.3

	4. розрахунково-касових операцій 4.1. Своєчасне оприбуткування та видачу готівки з каси клієнтам та проведення безготівкових операцій; 4.2. Дотримання законодавчих вимог щодо проведення РКО в банку; 4.3. Документарне оформлення касових операцій відповідно до законодавче встановлених вимог;	4. розрахунково-касових операцій 4.1. Списання коштів за рахунком клієнта за втраченими чи підробленими платіжними інструментами; 4.2. Несвоєчасне відображення касових операцій в бухгалтерському обліку та недотримання вимоги щодо термінів проведення безготівкових операцій; 4.3. Неповне або несвоєчасне оприбуткування на рахунки клієнтів готівки, яка надійшла до каси банку;
	5. операцій з валютою: 5.1. Збалансування активів та пасивів за видами валют 5.2. Розроблення оптимальних тарифів з обслуговування рахунків в іноземній валюті; 5.3. Обґрунтування доцільності проведення валютних операцій;	5. Валютних операцій 5.1. загроза перевищення активів над пасивами в однорідних валютах.(довга валютна позиція 5.1. Крадіжка валютних переказів; 5.2 Махінації з перерахунком валютного курсу в банку; 5.3. Купівля валюти на міжбанку під фіктивні експортно-імпортні договори;
КОМЕРЦІЙНІ	Конкурентна позиція банку на ринку; Відносини з банками-контрагентами та банками-конкурентами; Частка ринку, освоєна банком; Темп зростання дохідності активів банку порівняно з середнім темпом зростання активів банків по групі до якої належить банк	Неправильне ціноутворення на банківські продукти та послуги; Недобросовісні дії контрагентів і партнерів в процесі взаємодії та встановлення договірних відносин; Реалізація недобросовісної конкуренції.
ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ	Наявність високотехнологічного програмного забезпечення, надійної системи захисту конфіденційної інформації та банківської таємниці	Недостатність або викривлення інформаційно-аналітичного забезпечення; Несанкціоноване використання банківських технологій працівниками банку в особистих цілях
ОРГАНІЗАЦІЙНО-КАДРОВІ	Організаційна структура банку, яка включає всі підрозділи банку та взаємозв'язки підрозділів між собою; Рівень освіти та компетентності банківського персоналу; Методи прийняття управлінських рішень щодо забезпечення фінансової безпеки	Добір недобросовісного та некомпетентного персоналу; Втрата корпоративного управління; Шахрайські дії і махінації з фінансовими ресурсами банку; Використання конфіденційної банківської інформації працівниками в особистих цілях.

Джерело: систематизовано автором